

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמצאת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' כ"ז ניסן-שבת ג' אייר תשפ"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת בבא מציעא ס"ז-ע"ה

שבוע פרשת קדושים

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

בר רב הונא מסתברא, כי אבך רבית הווי, ואין יוצאין בדיינין וכו' אמר רב פפי עבד רבינא עובדא, וחשיב ואפיק פירי, דלא כרבה בר רב הונא.

וכן הובא להלכה בכמה מקומות שולחן ערוך (הו"מ סימן קפ"ב וסימן ר"ז, ולענין ריבית ביו"ד סימן קע"ד), דאם עשה שליח לקנות לו שדה ואמר המוכר לשליח אני מוכר על תנאי זה שכשיהיה לי מעות וארצה לקבלה בחזרה יחזיר לי שולחך והשיב לו השליח מה לי לדבר בזה אתה ושולחי חבירים ואוהבים ובוודאי תתפשרו בטוב, אינו מוכר אלא על זה התנאי וצריך הקונה להחזיר לו כשירצה המוכר, ולא אמרינן הלא המוכר ידע שאין להשליח כח על תנאי זה, דכיון שהשליח לא השיב לו שאין רצונו לקנות בזה התנאי אלא השיב לו שמסתמא תתפשרו לא מוכר אלא על תנאי זה. וזה ודאי דאם המשלח רוצה יכול לבטל תנאי זה תיכף ואם לא יתרצה המוכר לביטולו יכול לבטל המכירה, אבל מ"מ אם המשלח לא ידע מהתנאי או שידע ושתק יכול המוכר לבטל המכירה כשיהיה לו מעות וירצה ליטלה בחזרה. וכתב ערוך השולחן דנראה דבכל תנאי שעשה השליח מדעת עצמו יכול המשלח לבטל, ואם לא ביטל נשאר התנאי בתקפו כיון שהצד השני הושווה עם השליח על תנאי זה. וכתב עוד הנראה דכל זה דוקא כשהמוכר אמר להשליח בדעת חלוטה שרצונו שיוחזר לו המקח כשיתן המעות בחזרה, אבל אם אמר בלשון שאלה התחזיר לי מקחי כשאחזיר לו מעותיה אין תשובת השליח מעכב.

ולענין פירות, אסור לו להלוקח לאכול הפירות דהמעות הן כהלואה. ואף דדעת רבה בר רב הונא דהוי כאבך ריבית ולא יוצא בדיינים, בשו"ע [שם] פסק דהוי כריבית קצוצה ויוצאה בדיינים, כדעת רבינא.

דף ס"ז ע"א

והרי אונאה דמחילה בטעות היא ולא היא מחילה וכו' ולא היא לא אונאה היא תיובתיה ולא איילונית מסייע ליה לא אונאה תיובתיה דלא ידע דאיתיה אונאה דמחיל גביה ולא איילונית מסייע ליה דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאישות.

ומכל מקום להלכה [חושן משפט סימן רמ"א ס"ב ברמ"א] מבואר דכל מחילה בטעות יכול לחזור בו, אפילו קנו מיניה, וכן בפשרה בטעות [סמ"ע], דכל דבר שנעשה בטעות הוה כאילו לא נעשה. ומה נקרא טעות, כשנתגלה אחר כך דבר שאילו היה יודע זה בעת המחילה או הקנין, כגון שמחל לעני או נתן לו מתנה ואחר כך העשיר מיד אין זה טעות, כיון דבשעת המחילה והקניין היה עני, אבל בנתגלה דבר שהיה מקודם, אף שמשניהם היה נעלם הדבר, מ"מ כיון שאם היה יודע הנותן לא היה נותן או לא היה מוחל הוה טעות וחוזר, דלא כיש מי שחולק בזה [זכרון יוסף, הובא בפתחי תשובה]. וטעות לא מקרי רק דבר שמוכח להדיא שהיה טעות, אבל אי לא מוכחא מילתא שהיה בטעות, אף על פי שיכול להיות כן, שאלמלי הוה ידע לא היה מוחל או נותן, מ"מ כיון שאין נראה לכל שוודאי לא היה מוחל או נותן לא מקרי טעות [טור סוף סימן קנ"ה] וכן אין מחילה מועיל בדבר שעדיין לא בא ברשותו [נמק"י פ"ג], אבל דבר שחכמים תקנו לטובת האדם יכול להסתלק ולמחול גם קודם שבא לידו כמבואר בתלמוד בהרבה מקומות:

ההיא איתתא דאמרה ליה לההוא גברא זיל זבין לי ארעא מקריביי. אזל זבן לה. אמר ליה אי הווי לי זוזי מהדרת לה ניהלי אמר ליה את ונוולא אחי. אמר רבה בר רב הונא כל את ונוולא אחי אמר, סמכא דעתיה, ולא גמר ומקני. ארעא הדרה, פירי מאי וכו' אמר רבה

כולל ומכון ראש פינה:

אמר ליה אביי לרבה משכנתא מאי וכו' אמר ליה התם טעמא מאי משום דלא קץ ליה, הכא נמי לא קץ ליה.

אמר רב אשי השתא דאמרת אכל טפי לא מפקינן מיניה אכל שיעור זוזי נמי לא מסלקינן ליה בלא זוזי מאי טעמא סלוקי בלא זוזי אפוקי מיניה הוא הוי אבק רבית ואבק רבית אינה יוצאה בדיינין.

וכתב הר"ף, וקיימא לן כרבינא בזביני וכל שכן במשכנתא ההלואה היא, ודוקא במשכנתא בלא נכיתא, אבל משכנתא בנכיתא אליבא דרבינא שריא, ואיהו גופיה הוה אכיל בנכיתא, אבל רב כהנא ורב פפי ורב אשי לא אכלי בנכיתא דסבירא להו דאסירא, ואליבא דידהו אבק רבית היא ואינה יוצאה בדיינין.

דף ס"ז ע"ב

מאן דאסר בקמייתא שרי בבתרייתא, מאן דאסר בבתרייתא היכי שרי למיכל שרי כי משכנתא דסורא, דכתבי בה הכי במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף.

ענייני משכנתא מבוארים בסוגיין [עד דף ס"ח ע"א] ובטור ושו"ע סימן קע"ב, ועיקרי הדברים, מי שלוה מעות מחבירו ומשכן לו שדהו לאכול פירות, יש מקומות שנוהגין שאין הלוה יכול לפרוע עד זמן שקובעין שניהם, והוא הנקרא אתרא דלא מסלקי, ויש מקומות שנוהגין שיכול לפדותו אימתי שירצה אחר שנה ראשונה וגם המלוה יכול לכופף ללוה שיפדנה אימתי שירצה, והוא הנקרא אתרא דמסלקי. ובמקום שנוהגין שיכול לפדותה דומה טפי לרבית, שהשדה היא ברשות הלוה, ואם כן המעות הן בתורת הלוואה ביד הלוה. אבל במקום שנוהגין שלא לפדות דמי טפי למכר כאילו גוף השדה נמכר לו עד הזמן ואיכא היתרא טפי.

ושיטת רש"י דבאתרא דלא מסלקי שרי אפילו בלא נכיתא, ובאתרא דמסלקי בלא נכיתא הוי אבק רבית ואינה יוצאה בדיינין, ובנכיתא שרי, והיכי דמי נכיתא, שמנכה לו מעיקר ההלוואה דבר ידוע בכל שנה בשביל הפירות שאוכל, וכיון שנותן לו דבר ידוע בכל שנה בשביל הפירות בין אם יהיו הפירות או לא יהיו הוי קרוב לשכר ולהפסד ושרי, אפילו אין מנכה לו אלא דבר מועט. ולרבינו חננאל ולר"ף באתרא דמסלקי בלא נכיתא הוי רבית קצוצה ויוצאה בדיינים, ובנכיתא הוי אבק רבית. ובאתרא דלא מסלקי בין בנכיתא בין בלא נכיתא הוי אבק רבית, ואין היתר לשום משכונא אלא כעין משכנתא דסורא כמו שיבואר בסמוך.

וכל זה בממשכן שדה שפעמים אינה עושה פירות, הלכך מותר בנכיתא, שנכנס בספק שמא לא יעשה פירי והוי קרוב לשכר ולהפסד, אבל בממשכן בית וחצר

שפירותיהן, דהיינו הדירה, מצוייה תמיד, כתב רש"י שאסורין אפילו בנכיתא, וכן כתבו הרמב"ם והרא"ש, ור"י ור"ת מתירין גם בבית שפעמים נופל הבית או נשרף וא"כ חשיב שפיר קרוב לשכר ולהפסד, ומכל מקום אפילו לדעת ר"ת אם כותב לו אחריות על שאר נכסיו אסור שאם יפול הבית או ישרף מיד יפרע משאר נכסיו ונמצא שאין כאן הפסד.

ובמקום שנוהגין שאם לא יפדנה לזמן ידוע כגון בתחילת כל שנה ושנה או ט"ו ימים קודם שיכלה השנה שוב לא יפדנו אותה שנה, דעת הראב"ד דחשיב אתרא דלא מסלקי כיון שאינו יכול לסלקו בכל שנה אחר שיעבור הזמן, ודעת הרא"ש דחשיב אתרא דמסלקי כיון שיכול לסלקו בתחילת השנה.

ואפילו באתרא דלא מסלקי, אם אמר המלוה ללוה בתחילת ההלוואה כששעבד לו נכסיו אני רוצה להסתלק בכל שעה שתרצה, יכול לסלקו בכל שעה כיון שאומר כן בתחילת ההלוואה ואדעתא דהכי קבל המעות. וכן אם אומר אני רוצה להסתלק אין הלוה יכול לסלקו אפילו אם הוא באתרא דמסלקי. אבל אם בתחילת ההלוואה לא התנו כלום אלא שעבד לו שדהו סתם ובשעת מתן מעות אמר לו הלוה על מנת שתסלקם והוא באתרא דלא מסלקי, לא מהני בלא קנין, אבל אם הוא באתרא דמסלקי ואמר המלוה אז לא מסתליקנא, מהני אף על גב דכבר נגמר השעבוד בסתם, כיון דקודם מתן מעות אמר לא מסתליקנא והודה לו הלוה אדעתא דהכי קבל הלוה המעות שלא יסלקנו:

ומה היא משכנתא דסורא ומדוע היא מותרת, אף על פי שאמרו המלוה לחבירו לא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות, היינו משום דהוי הלוואה ממש דקאי המלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד, ויש לפעמים בו משום ריבית קצוצה, ולפעמים משום אבק ריבית, אבל באופן שאינו נקרא הלוואה אלא שכירות או מכר, אין בו משום ריבית ומותר. לפיכך אמרו משכנתא שריא, והיכי דמי, כגון המלוה את חבירו ומשכן לו בית או שדה לשנים ידועות על מנת שידור ויאכל פירות השדה כל ימי המשכונא, וכותב לו במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף, וכשיעשה באופן זה אז אפילו מרחיב הזמן הרבה שאין מגיע לכל שנה אלא דבר מועט, כגון שהלוהו מנה והתנה עמו שאחר עשר שנים תחזור קרקע זו לבעליו חנם, אף על פי שלפי חשבון זה לא יגיע לשנה רק עשרה דינרים והיה שכר אותה קרקע שוה אלף דינרים לשנה, מותר, שאין זה הלוואה אלא כמי ששכר בפחות. ואף על פי שאמרו לא ישכור ממנו בפחות, היינו שהלוהו תחלה מעות ואחר כך שכר הימנו את הבית בפחות ואוזיל גביה מחמת ההלוואה שהלוהו כבר, או שהלוהו על מנת זה שישכיר לו הבית בפחות וישארו אלו המעות בתורת הלוואה גביה, והרי זה ריבית גמורה שאסרה התורה,

אבל הכא כל אלו המעות אינו נותן לו בתורת הלואה אלא בתורת שכירות, אלא שמשכיר לו בזול לכמה שנים קצובות, וזה יכול כל מי שיש לו קרקע לעשות להשכיר בתיו ושדותיו בזול כי מי ימחה בידו. ואם התנו ביניהם שאין אחד מהם יוכל לכופ את חבירו לפדות תוך הזמן שקבעו, וככלות הזמן תחזור הקרקע לבעליה בחנם, אין כאן חשש איסור בעולם, אף על גב דאזיל גביה משום שהיה צריך למעות, כן הוא דרך המשא והמתן בעולם שמי שצריך למעות הוא מוכר קרקעותיו בזול, ושכירות ליומיה ממכר הוא, וזה גם כן מפני שמי שצריך למעות משכיר בזול ואין כאן איסור.

ומדוע צריך לכתוב לו דוקא סך שנים קצובות, שכשמפרש כן לא מיחזי כהלואה אלא כלוקח ממנו הפירות של כל השנים הללו, או כשוכר הקרקע לכל השנים הללו בדמים אלו, אבל כשאינו כותב לו כך אלא מנכה שנה ושנה בפני עצמו נראה כאילו מוזיל גביה פירות אותה שנה בשכר מותר המלוה, ותנן לא ישכור בפחות.

ולאו דווקא אם שניהם אין יכולין לחזור בהן תוך הזמן אחד לא ברצון חבירו, אלא הוא הדין אם התנו שכל זמן שירצה הלוח לסלקו הרשות בידו ויביא לו מעות, ויחשוב לו עשר בכל שנה וינכם לו ויסלקו מן המותר במעות מן השדה או מן הבית הרי זה מותר, שמאחר שאין כח ביד המלוה לגבות מחובו כלום כל ימי המשכנתא ולהחזיר הקרקע ללוח, אינו הלואה אלא שכירות ששכר ממנו הקרקע לשנים הללו, ולא יוכל לחזור בו, והמשכיר יכול לחזור בו אם ירצה, ואין שייך בו ריבית, וזהו הנקרא בגמרא משכנתא דסורא, משום שבסורא היו נוהגין כן. וזה דומה למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג שהתירה התורה ללוח לגואלו לפי חשבון הדמים. ואין זה דומה לשאר הלואה, דהתם כל אחריות המעות על הלוח ואין למלוה שום חשש הפסד, אבל הכא אין אחריות ההלואה על הלוח רק על המלוה, שאם שטפה נהר או נשרף הבית אינו נוטל כלום אלא פירות כפי מה שהן, ואינו יכול לכופו לפרוע לו חובו לא מזו ולא משאר נכסים, והרי המלוה קאי קרוב לשכר ולהפסד.

ויש אומרים שאפילו אם לא כתב לו במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף, כגון שמלוה לו מעות הרבה והיה צריך לכתוב לפי ערך המעות שאחר שנים הרבה תיפוק בלא כסף ואין המלוה רוצה להלוות לזמן ארוך כל כך, יכול להלוות לו כמו שירצה ויכתוב לו בתוך כך וכך שנים אנכה לך כך וכך לכל שנה, ובכלות אותם השנים תחזיר לי מותר המעות בעד הקרקע, וגם בתוך אותם השנים תהיה הברירה ביד הלוח לסלקו ולנכות לו לכל שנה ערך המגיע, רק שהמלוה לא יוכל לכופ הלוח תוך הזמן ההוא לפדות, זהו גם כן מותר אפילו אינו מנכה לשנה אלא דבר מועט, שכיון שהמלוה לא יוכל

לחזור בו תוך אותו הזמן, ובתוך אותו הזמן קאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד, כגון שמא ישטוף השדה וישרוף הבית ולא יהיו בו הפירות הרבה הוי כמכר או בשכירות ומותר. אמנם כל זה דווקא בית או שדה, אבל מטלטלין שמתקלקלין הרבה ונפחתים וכליאי קרנא אם ישתמש בהם, אפילו בנכייטא מיחזי יותר כריבית ואסור. וכל זה לא מיירי אלא כשאחריות המשכנות על המלוה, אבל אם האחריות על הלוח אסור, דהוה ליה מלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואסור.

ובכל מקום דהוי אבק ריבית במשכנתא אם בא הלוח לחזור בו ואמר לנכות למלוה הפירות שאכל מפני שהם ריבית לא מנכינן ליה, דהואיל והמשכנתא ברשות מלוה היא, אם היינו מנכינן לו היינו מוציאין האבק ריבית בדיינין, דכל סליקי בלא זווי אפוקי. וטעמא הוא משום דאמרינן סתמא מחלם לו, אבל אם התרה בו הלוח במלוה ואמר לא בעינא דתיכול עוד פירות דריבית הוא, והוא עבר ואכלן אחר כך ואחר כך תובעו הלוח, מנכינן לו הפירות שאכל אחר ההתראה, שהרי ידענו שלא מחלם לו דהא צווח ככרוכיא ולא אשגח ביה.

במשכנתא זו אם נותן המלוה ללוח דבר מועט בכל שנה בשביל שיקבל עליו הלוח כל אחריות הקרקע אפילו מנפילה או שריפה, יש אומרים שזה אסור, דהרי ליכא קרוב להפסד כלל למלוה בהאי משכנתא, ובשביל אותו דבר מועט לא מיקרי קרוב להפסד. אבל אם התנה עמו לתת לו דבר מועט לשנה בשביל איזה תיקון קל שיצטרך בבית כגון שבירת קורה וכיוצא בזה שרי, דאכתי נשאר על המלוה אחריות נפילה או שריפה.

ומשכנתא זו נפדית לחצאין, שאם בא הלוח להחזיר לו קצת מעותיו תוך הזמן צריך לקבל במקצת פרעון, מיהו אף על גב שמביא לו קצת המעות, המלוה אוכל כל הפירות עד שנותן מותר המעות, דכולא משכנתא אשתעבידא ליה לכולא מלוה ואנו רואין המעות שנתן כאילו הם פקדון בידו עד שיפרע הכל.

וכל היתר משכנתא זו היא דווקא כשמשכן לו השדה בשעה שנותן לו המעות, דהוי כמכר וקונה המלוה השדה במעותיו דקרקע נקנית בכסף, אבל אם הלוח היה חייב לו מעות למלוה כבר ועכשיו הוא נותן לו שדה זו במשכנתא הרי זה אסור, שאין הקרקע נקנית לו למלוה, דבמאי קנייה, והוי אכילת פירות ריבית שאין כאן אלא הלואה ולא מכר ולא שכירות בקרקע.

משכנתא שנעשית סתם ולא התנה זה עם זה כלום, הולכין אחר מנהג אותו העיר, וכן בענין אם יוכל לסלקו או לא הכל כמנהג העיר.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אמרי תרוייהו האי משכנתא באתרא דמסלקי אין בעל חוב גובה הימנה,

ואין הבכור נוטל בה פי שנים, ושביעית משמטתה. ובאתרא דלא מסלקי בעל חוב גובה הימנו, ובכור נוטל בו פי שנים, ואין שביעית משמטתה.

בשו"ע חו"מ [סימן ס"ז לענין שביעית וסימן רע"ח לענין בכור], ונבאר לענין בכור והוא הדין לענין שביעית.

אין הבכור נוטל פי שנים במלוה אף במלוה בשטר דכל שמחוסר גוביינא אינו נקרא מוחזק. ואם הלוח על משכונא של קרקע על משך שנים, אם מת לאחר הזמן אינה כמוחזקת, דכנפדת דמי ואינה תחת יד המלוה כמטלטלין, ואם מת תוך הזמן, אם הוא מקום שנהגו שהלוח אינו יכול לסלק את המלוה מהקרקע כשרוצה לשלם לו, הוה כמוחזק, כיון שאוכל הפירות והוה כקנויה בידו, וכשאחר כך מסלקו הוה כחוזר ומוכרו לו. אבל אם הוא מקום שנהגו לסלקו אף תוך הזמן, אינה כמוחזקת, ומ"מ אפילו באתרא דלא מסלקי דנחשבת כמוחזקת ביד המלוה מ"מ נקראת מוחזקת גם אצל הלוח, שאם מת הלוח אפילו תוך הזמן נוטל בכורו של הלוח בה פי שנים אפילו כשחזרה להם אחרי מות אביהם, דהרי היא מעיקרה של הלוח:

ויש חולקים על כל זה וס"ל דבאתרא דלא מסלקי נוטל פי שנים אפילו אחר שהגיע הזמן, ובאתרא דמסלקי אינו ג"כ אלא במקום שנהגו לסלקו אף מיד אחר ההלוואה, אבל בסתם משכנתא שהמנהג ששנה אחת אינו יכול לסלקו נוטל פי שנים גם אחר כלות הזמן [טור בשם רשב"א], והטעם דכיון שאיזה זמן לא היה יכול לסלקו והוה כמוחזקת ביד המלוה לא נסתלקה חזקתו אפילו אחר כך כיון שעדיין לא שילם לו. ויש מי שאומר דלא פליגי לדינא וגם דעה ראשונה מודה כשגבו מגוף הקרקע דהיא כמוחזקת, ודעה ראשונה מיירי כשגבו אחר כך מן הפירות דפירות ודאי אינם כמוחזקים בכלות הזמן [נה"מ]. ויש מי שאומר דאם גבו מגוף הקרקע, אפילו באתרא דמסלקי מיד מ"מ היא כמוחזקת, רק אם גבו מהפירות הוי כשבח ואינו נוטל בהם פי שנים [טור בשם ראב"ה]. ובאתרא דלא מסלקי הוה כקנוי בידם ונוטל פי שנים אפילו מהפירות. ואם גבו מעות באתרא דלא מסלקי נוטל פי שנים ובאתרא דמסלקי אינו נוטל דבהמעות לא היה מוחזק [שם].

דף ס"ח ע"א

אמר רב אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא מאי משכנתא דשכונה גביה. למאי נפקא מינה לדינא דבר מצרא.

גם זה שם [יו"ד סימן קע"ב], ובחו"מ [סימן קע"ה], משכנתא זו כיון דכמו ממכר חשיבא, דשכירות ליומיה ממכר הוא, פיכך אם בא הלוח למוכרה, אותו שהיא ממושכנת בידו קרוב לקנותה יותר מבעל המצר, ואפילו אם קנאה כבר בעל המיצר בעל המשכנתא מסלקו ממנה, כיון שכבר היא קנויה לו ליומיה, ואם בתחלת המשכונא בא בעל

המצר ואמר אני אלוה לך כי אתה מערים למשכנה לאחר בשביל שאתה רוצה למוכרה לו אחר כך, אין שומעין לו, דמצוי למימר הוא נוח לי ללוות ממנו שירחיב לי הזמן או לא יגוש אותי. אמנם דבר זה תלוי בראיית הדיינים, אם רואין שיש ערמה בדבר כגון שלא נמשך זמן המכר אחר ההלוואה או שאינו רגיל ללוות וכיוצא בזה אינה דוחה המצרן.

משכן לו בית או שדה ואמר לו המלוה על תנאי זה אני מלוה לך שכשתרצה למוכרה לא תמכרנה אלא לי בשווייה, כתב הלווה דנראה שאינה דוחה את המצרן, דאם לא כן הו"ל הנאת דחיית המצרן ריבית גביה דהא אין לו שום קנין בקרקע זו.

וכל זה כשמכרה הממשכן לזה שממושכן בידו, דאין המצרן יכול לסלקו. אבל אם מכרה הממשכן לאחר, אפילו אינו בר מצרא, אין המלוה יכול להוציא מידו, דלא יפו כחו רק שלא ידחנו המצרן, אבל אינו ממש כבר מצרא. ויש אומרים דיפה כוחו אפילו מבר מצרא, דאם אפילו המצרן קנאה יכול המלוה לסלקו, ודינו כשותף בקרקע, דלכן נקראת משכנתא דהוא שכן אצלה ועוסק בה, וכן הכריע הרמ"א. ודווקא כשלא היתה ערמה בהלוואה להפקיע כח המצרן אבל אם היתה ערמה בזה מבטלין ערמתו ונותנין להמצרן:

ומכל מקום בעל המשכון אינו נקרא רק מצרן לשדה הממושכנת ולא להסמוכה לה, לפיכך אם שדה הסמוכה למשכונא נמכרת, אם המלוה רוצה לקנותה הלוח מעכב על ידו כשירצה מפני שהוא בר מצרא, וכ"ש כשהלוח רוצה לקנותה דאין המלוה מעכב על ידו. ואם הלוח אינו חפץ לקנותה וקנאה אחר שאינו בן המיצר אין המלוה יכול להוציאה מידו, ואם קדם המלוה וקנאה יכול בעל המיצר להפקיעה מידו, אפילו בעל המיצר אחר לא הלוח. ויש חולקים וס"ל דיש להמלוה דין מצרן גמור אף להשדה הסמוכה לה, וכן הכריע הרמ"א, ולכן אם קדם אחר שאינו בן המיצר וקנאה המלוה מסלקו, וכ"ש כשקנאה הוא דאין בן המיצר אחר מסלקו. ויש אומרים דדווקא לעניין זה יפה כחו שאין בר מצרא מסלקו כשקנאה, אבל כשקדם אחר וקנאה אינו יכול לסלקו אף לדעה זו [סמ"ע וט"ז]. והלוח יכול לסלק להמלוה לכ"ע:

וזה שבארנו דלענין שדה הממושכנת בעצמה נקרא המלוה בר מצרא גמור, אין חילוק אם הלוח ישראל אם לאו, דאע"ג דבגוי לית ביה דינא דבר מצרא, מ"מ כיון שהיא ברשות המלוה אין לאחר לקנותה. ולכן המלוה לגוי על שדהו או על ביתו ובא אחר וקנאה המלוה מסלקו. ואם קנאה בר מצרא תלוי בשני הדעות הנ"ל, ולפי הכרעת הרמ"א שם מסלק גם לבר מצרן ודווקא כשלא היה הערמה בדבר כנ"ל.

אמר רבא לית הלכתא לא כטרשי פפונאי וכו' ולא כחכירי נרשאי. חכירי נרשאי דכתבי הכי משכן ליה פלניא ארעיה לפלניא, והדר חכרה מיניה.

גם זה שם [סימן קע"ב], דמשכנתא זו שאמרנו כשבאתה ליד מלוה, יש אומרים שאסור לחזור ולהשכירה ללוה בדבר קצוב לשנה, דהוי כמו ריבית הבאה מיד לזה ליד מלוה, דאם לא התנה בשעת הלואה מיחזי כריבית קצוצה, והוי אבק ריבית לפחות, ואם התנה הוי ריבית קצוצה ממש. ויש מתירין אם לא התנה בשעת ההלואה, כיון דלא התנה דגם אם יפול הבית או ישרף יפסיד שמעון מעותיו, והו"ל קרוב לשכר ולהפסד. אבל אם אדם אחר שכרה מהמלוה, כגון ראובן משכן ביתו לשמעון ולוי שכרו משמעון ונשאר ראובן בבית, ופורע השכירות ללוי ולוי פורע שכירותו לשמעון, הרי זה מותר, דהו"ל לוי גבי שמעון כאומר הילך ד' זוזי ואזופיה מנה לראובן שלא בא מיד לזה ליד מלוה. אף על גב דהתם צריך שלא יפייסנו הלוח משלו, הני מילי גבי ריבית קצוצה, אבל משכנתא כגון זו דהוי כמו מקח או שכירות קרקע וליכא אלא אבק ריבית לית לן בה.

אין מושיבין חנוני למחצית שכר, ולא יתן מעות ליקח בהן פירות למחצית שכר, אלא אם כן נותן לו שכרו כפועל. אין מושיבין תרנגולין למחצה, ואין שמין עגלין וסייחין למחצה, אלא אם כן נותן לו שכר עמלו ומזונו.

הסוגיות הבאות עוסקות בענין עיסקא, שהוא כשאחד נותן לחבירו סחורה או מעות לעשות בהם סחורה, ומתנים ביניהם לחלוק ברוח, וכן אם נותן לחבירו לגדל עבורו בעלי חיים ומתנים לחלוק בולדות, וכן כל כיוצא בזה, ויש בזה שני סוגים, צאן ברזל, ועיסקא. וההלכות הם בורה דעה [סימן קע"ז]. והביאור בזה, דמבואר לקמן [ע' ע"ב] דאין מקבלין צאן ברזל מישראל, כיצד, כגון שמקבל מחבירו מאה צאן ויהיו הגזיות והוולדות והחלב לאמצע או לשליש או לרביע עד שנה או עד שתיים כמו שהתנו ביניהם, ושם הצאן בדמים שאם ימותו ישלם המקבל דמיהם, הרי זה אסור, שהרי בעל הצאן הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד, ומיד ששם אותם בדמים נעשו עליו כמלוה ונמצא הריוח שנותן לו הוא ריבית, לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם יוקרו או יזלו או יטרפו יהיו ברשותו הרי זה מותר, וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין במקבל עליו סחורה בעניין זה ששם אותה בדמים. אמנם כל זה דווקא כשיש למקבל ריוח בגוף הצאן או בסחורה, שאז הוי כשיעור חלקו לגבי הלואה להשתכר בו, ובהנאת ההלואה הוא מתעסק חנם בחלק בעל הצאן וקבל עליו אחריות. אבל אם אין למקבל ריוח כלל במה שמקבל אין כאן הלואה כלל, ואפילו אם קבל עליו האחריות שרי, דהא מותר לשומר חנם לקבל עליו להיות כשואל.

וכל זה לענין צאן ברזל, אמנם לא מיבעיא זה שקבל עליו המקבל כל האחריות שאסור, אלא אפילו נתן לו סחורה או מעות או דבר אחר בתורת עסק, דהיינו שחצי האחריות על הנותן וחצי על המקבל, אפילו הכי אסור, שכל הנותן מעות לחבירו בתורת עסק דהיינו שחצי אחריות על הנותן וחצי על המקבל, הוי פלגא מלוה ופלגא פקדון, שהחצי שלוקח הוא ממנו את הריוח הוא מלוה, וחצי האחר הוא פקדון גביה, ונמצא שטורח בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה. לפיכך אמרו חכמים שצריך לתת לו שכר טרחה שבכל יום ויום, אמנם לא כל שכרו, אלא כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנו, כלומר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות כמה רוצה ליטול ויהא בטל ממנה.

במה דברים אמורים שצריך לתת לו בכל יום ויום כפועל בטל כשאין לו למתעסק שום עסק אחר עם העיסקא הזה, כגון שהושיבו בחנות, שצריך זה לישיב בחנות כל היום ואינו יכול להתעסק בשום אומנות אחר, שהמושיב חבירו בחנות אסור לעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שהוא עוסק באומנותו, והרי זה נשתעבד לבעל החנות ואין לו רשות להתעסק בעסק אחר, שכן דרך בעלי החנויות שלא להתבטל מן החנות אפילו שעה אחת, שמי יודע איזה שעה יבואו הקונים, והוה ליה גביה כשכיר יום בעד הלואתו וצריך לתת לו שכירות הרבה שלא יהא מחזי כריבית מחמת העיסקא. אבל אם יכול המתעסק לעסוק בעסק אחר עם העיסקא של זה, כגון רועה שיש לו בהמות בפני עצמו ולוקח אחרות בעסקא שאין צריך לטרוח יותר הרבה בשביל העסקא, כמו שאמרו לקמן [ס"ט ע"א] דגביל לתורך גביל לתוראי, וכל כיוצא בזה שאינו כ"כ כמשועבד לנותן העסקא, אינו צריך להעלות לו שכר של כל יום ויום, אלא אפילו העלה לו דינר אחד בכל ימי השותפות דיו, ואז אם פחתו המעות או הותירו הכל הוא לאמצע בשוה. וכן אם אמר ליה מכל הריוח יהיה לך שלישיתו או עשיריתו מקודם בשכרך והמותר נחלק בשוה, אף על גב שהוא ספק אתי ספק לא אתי דיו ומותר, הואיל ויש לו עסק אחר עם זה העסקא, ואם הפסידו יפסיד מחצה. ומבואר [שם] דאם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר אצל אריסות, אינו צריך להעלות לו שכר אחר כלל, שהאריס הוא משועבד לבעל השדה לכל צרכו.

במה דברים אמורים בשלא פסק עמו בתחלת העסק אלא נתן לו המעות סתם למחצית שכר, אבל אם פסק עמו בתחלת העסק שכר טרחה בדבר ידוע ואפילו בדינר אחד, ואפילו אין לו עסק אחר אלא זה מותר. וכל זה לא אמרן אלא כשאחד נותן המעות והשני מתעסק בהם לטובת שניהם, אבל אם כל אחד נותן מעות אלא שהאחד מתעסק בהן, אין כאן עסקא אלא כשותפות בעלמא ושניהם שוין בהפסד ובריוח, ואין צריך ליתן שכר כלל למתעסק אם לא שהתנו מתחלה.

תנו רבנן מקום שנהגו להעלות שכר כתף, למעות, לבהמה מעלין, ואין משנין ממנהג המדינה.

אם הנותן נותן סחורה בעסקא למחצית שכר, לא יקבל המקבל גם כן עליו לעשות מה שאינו צריך, שזה הוי ריבית. כגון, אם המנהג בעיר שמקבל סחורה מביא הסחורה לביתו, יביאה הוא גם כן כמנהג העיר ואין צריך ליתן לו שכר כתף. אבל אם המנהג בעיר לשכור כתף להוליכה לשוק או לבית, יעשה הוא גם כן כמנהג העיר, ולא יאמר לו הנותן כיון שאני נותן לך שכר טרחה שבכל יום ויום [אם אין לו עסק אחר או שנותן לו דינר אם יש לו עסק אחר] אתה תתן שכר הכתף, לא יאמר לו כן שאין זה בכלל שכר טרחה הנאמר, אלא יתננו הנותן. מיהו יכול לשום אותו בכלל הקרן להעלות אותו שכר הכתף למקבל בכלל הקרן, שהרי גם זה הוא מוציא בעד הסחורה וכאילו קנאה כך בעד סך הזה במקח עם הקרן שנתן בעדה, וזה יהיה גם כן בכלל פלגא מלוה ופלגא פקדון. ואפילו אם היתה העסקא בבית המקבל כגון שהפקידה הנותן אצלו כבר, לא נאמר הואיל והיא כבר בביתו אחשוב אותה כאילו הוצאתיה ויעלה אותה על הסחורה בקרן למקבל, אלא שמין הסחורה כשער שבשוק, ומה שהיה צריך ליתן לכתף זה יתן לו ג"כ הנותן למקבל בתורת קרן במעות מזומנים כדי להתעסק בהם גם כן עד הזמן והיו גם הריוח ממנו לאמצע, ואם לא כן הוה ליה השכר כתף שמעלה בו הסחורה ריבית.

בני רב עיליש נפק עליהו ההוא שטרא דהוה כתיב ביה פלגא באגר, פלגא בהפסד. אמר רבא רב עיליש גברא רבה הוא, ואיסורא לאינשי לא הוי ספי. מה נפשך, אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד, אי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר.

עיין ברמב"ן ובראשונים שהאריכו מאוד לבאר מה היה המעשה באותו שטר דרב עיליש.

ומבוארות כאן שתי הלכות, האחת, שמי שנתן מעות לחבירו סתם להתעסק בו ולא פסק עמו בתחלת העסק דבר לשכר טרחה, וכשבאו לחשבון אין הנותן רוצה ליתן למתעסק כלום לא שכרו של כל יום ויום מימי השותפות באין לו עסק אחר, ולא דינר אחד לכל ימי השותפות באם היה לו עסק אחר, ובאו לדין, ששתקנת חכמים היא שיהיה למתעסק בשכרו שליש הריוח בחצי הפקדון, דהיינו תרי תלתא באגר בכל הריוח ויהיה לו לשישית הריוח בכל הריוח בשכרו, לפיכך אם הרויחו יטול המתעסק שני שלישי הריוח, דהיינו חצי הריוח שלו מחצי המעות שהיו מלוה עליו ושתות הריוח בשכר שנתעסק במעות הפקדון, נמצא שני שלישי הריוח של המתעסק ושלישי הריוח לבעל המעות, ואם פחתו שיפסיד המתעסק שלישי

הפחת, שהרי הוא חייב מדינא בחצי הפחת מפני שחצי המעות היו מלוה עליו, אלא שמנכה לו שתות מן ההפסד בשכרו בחצי של פקדון, ונמצא נשאר עליו מהפחת שליש ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת.

וכל זה באם היה עיסקא בסתם, ואם היה כתוב בשטר פלגא באגר ובהפסד אסור, דמשמעות לשון זה הוא שנעשה באיסור, דהא משמע שיהיה המקבל שוה להפסד כמו לשכר ולא יהיה לו שכר טרחה. אך מכל מקום אם המקבל או הנותן אדם גדול, וידוע שלא היה עושה איסור ריבית, דנין אותו לומר ודאי נעשה בהיתר, והכי פרשינן שבא לומר אם יטול חצי הריוח יקבל עליו שני חלקים באחריות ההפסד, ואם לא יקבל עליו אלא חצי אחריות ההפסד לא יטול אלא שליש הריוח. אבל באינש אחרינא דלא איתחזק בהכי דיינינן לשטרא כפשטיה, והוי ליה שטר שיש בו ריבית, ואם יש הפסד יפסיד הנותן החצי כפי תנאו, ואם יש בו ריוח לא יקבל כלום רק הקרן, שכל מה שיתן לו יותר על הקרן יהיה ריבית, דהא הוי החצי הלואה גבי המקבל, והוא הדין בכל עיסקא שנעשה באיסור שיד הנותן על התחוננה.

והיכא שיש אדם גדול שדנין להתיירא, אם יש בו ריוח בתוך הזמן ואמר הנותן אני אטול החצי מיד ואם יהיה בו הפסד אקבל אחריות ההפסד שני חלקים, או אם יש בו הפסד תוך הזמן ואומר איני מקבל אלא חצי ההפסד ולכשיהיה ריוח לא אקבל בו אלא השליש. והמקבל אומר בהיפך אם יש בו ריוח יטול הוא מיד שני חלקים, ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו חצי האחריות ההפסד. או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השליש, וכשיהיה בו ריוח לא יקח ממנו אלא החצי, אז דיינינן ליה לפי לישנא דשטרא, אם כתוב בשטר דיהיב מרי עיסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד, משמע דמילתא במרי עיסקא קיימא, ובדידיה תליא מילתא למיתב למקבל מאי דניחא ליה למרי עיסקא. ואי כתוב ביה למשקל פלגא באגר ובהפסד, משמע דבמקבל תליא מילתא למשקל מאי דבעי. ואי כתוב בשטר או פלגא באגר ותילתא בהפסד, או פלגא בהפסד ותרי תילתא באגר, על כרחך האי לישנא אמקבל קאי וכאילו לא התנו וידו על העליונה הואיל והוא מוחזק, אם יש ריוח יכול לומר אקח שני חלקים שאם הוי הפסד הייתי מקבל עלי החצי, ואם יש הפסד יכול לומר לא אקבל אלא שליש ההפסד שאם היה ריוח לא הייתי לוקח אלא החצי. ואם כתב ביה פלגא באגר ולא הזכיר ההפסד, יטול מלוה חצי הריוח, ואם יהיה הפסד יקבל שני חלקים. וכן אם כתב ביה פלגא בהפסד ולא הזכיר הריוח, יקבל עליו חצי ההפסד, ואם יהיה בו ריוח לא יקח אלא השליש, ואין בזה חילוק בין גברא רבה לאינש אחרינא דבתר לישנא דשטרא אזלינן.

ואיסורא לאינשי לא הוי ספי.

וכתב הרשב"א, מדאמרין רב עיליש גברא רבה הוא ולא ספי איסורא לאנשי, ולא אמרינן ולא עביד איסורא, שמעינן מינה דאין איסור אבך רבית אצל הלוח אלא אצל המלוה, לפי שאיסור הלוח חדוש הוא ודי במה שחדשה התורה ואסרה עליו:

והרישב"א הביא דבריו וכתב, ולא נהיר, דמי גרע מדבור בעלמא שהוא אסור כדאמרין סוף הפרק גבי שאלת שלום דעביד איסורא אפילו הלוח בשנותן לו שלום. הכי נמי לא שנא. וצ"ע:

דף ס"ט ע"א

תנו רבנן השם בהמה לחבירו, עד מתי חייב לטפל בה סומכוס אומר באתונות שמונה עשר חדש, בגודרות עשרים וארבעה חדש. ואם בא לחלוק בתוך זמנו חברו מעכב עליו, אבל אינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה של שנה אחרת וכו'.

רב מנשיא בר גדא שקל מחצה שלו וחצי מחצה בשל חבירו. אתא לקמיה דאביי. אמר ליה מאן פלג לך.

הנותן לחבירו בהמות בעיסקא שיחלקו בגיזה ובוולדות, שיערו חכמים שאם נותן לו אתונות על דרך זה חייב המקבל לטפל בה י"ח חדש, ובדקה כ"ד חדש, ובתוך זה הזמן כל אחד מעכב על חבירו, שכל אחד אומר לחבירו אני רוצה לגדל חלקי בולד או בגיזת האם עד שיהא ראוי למה שאני צריך לו, וקודם הזמן יכול לומר שמא יחלש וימות. ומכל מקום בחילוק הוולדות תלוי במנהג, במקום שנהגו לחלקם מיד חולקים, ובמקום שאין מנהג יגדלם המקבל בדקה שלשים יום, ובגסה חמשים יום, ומשם ואילך הרי הם כמחולקים. ואם יניחם הנותן ביד המקבל אפילו סתם, נוטל המקבל חצי השבח שהוא בחלקו, וגם מחלק השני של הנותן הוא נוטל החצי בשכר טרחו, אבל אינו צריך הנותן ליתן לו שכר טרחו מחלקו יותר על זה, כיון שבלאו הכי צריך לטרוח בו בשביל חלקו. ואם בא המקבל לחלוק בסוף שלשים יום לדקה ובסוף חמשים יום לגסה, צריך להודיע לנותן כדי שידע גם כן לעשות בשלו מה שצריך, או ישום אותם בפני שלשה ולהודיעם שאינו רוצה לטרוח בשל חבירו אם לא בתנאי כך וכך, ואם לא עשה כן לא עשה כלום ואינו נוטל מחלק חבירו רק מחצית השכר כבראשונה.

דף ס"ט ע"ב

אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו. הני מילי טבי וטבי, תקולוי ותקולוי. אבל טבי ותקולוי לא.

וכן בטור [חושן משפט סימן קע"ו] אחד מהשותפין שבא לחלוק בלא דעת חבירו חולק בפני שלשה ואפילו הן הדיוטות ובלבד שיהו בקיאים ורגילין בשומא, ואם חלק

בפחות מג' לא עשה ולא כלום. בד"א שחלקו פירות או שאר כל מטלטלין שצריך שומא, אבל אם יש להם מעות כחלוקין דמי ויכול ליקח מהם חלקו אפילו בלא בית דין ויתן חלק חבירו ביד בית דין, והוא שיהיו כל המעות מטבע אחד ושיון, אבל אם קצתם חדשים וקצתם ישנים לא ואצ"ל אם מקצתם רעים ומקצתם יפים שאז הם כפירות ואין חולקין אלא בבית דין. ע"כ.

ומה שאמרנו דאם חלק בפחות משלשה לא עשה כלום, ממילא אם הוקר או הוזל הכל לאמצע. וכן אם זה שחלק מכר חלקו והרויח נוטל גם שותפו חלק בהרויח. ואם הפסיד אחר כך בחלקו יש אומרים שיכול לבטל החלוקה, דזה אינו דומה לשינוי בהשותפות דהרי לא שינה אלא שסבור לחלוק וכיון שהחלוקה אינה כלום הרי הם שותפים כמקדם, ויש חולקים, דכיון שהוא נתרצה לחלוק הרי נתרצה ולא יסבול שותפו ההיזק, ואדרבא זה גרע משינוי, אבל ברויח הכל מודים ששותפו נוטל חלק [הגר"א]. ואם מכר מחצית סחורתו כפי השומא, אך בהמעות שמכר הרויח בהם, יש אומרים ששייך לו לבדו דכיון שמכר הסחורה זוזי כמאן דפליגי דמי [שו"ת שבו"י, הובא בפתחי תשובה], אמנם עכ"פ לא עשה כהוגן וכגולן דמי, ולכן אם סבור שבדין עושה זאת שלא ידע הדין ולא כיון לעשות שלא כדין מחוייב ליתן מחצה ריח לשותפו דהרי לא כיון לגזול ושותפתם עדיין קיימת [תמים דעים ס"ק ס']:

דף ס"ט ע"ב

רב המא הוה מוגר זוזי בפשיטא ביזמא כלו זוזי דרב המא הוא סבר מאי שנא ממרא ולא היא מרא הדרא בעינא וידיע פחתיה זוזי לא הדרי בעינייהו ולא ידיע פחתיה.

מבואר כאן דאם היתה מציאות שהמעות חוזרים בעיניהם וידיע פחתיהו היה שייך שכירות במעות, וכן בתוספתא [פרק ד' ה"א] כיצד משכיר אדם מעותיו לשלחני להתנאות בהן ולהתלמד בהן ולהתעטר בהן נגנבו או אבדו חייב באחריותן ניטלו מלפניו באונס הרי היא כנושא שכר נשתלשו עליהם אסור משום רבית וכו'.

ולהלכה [שו"ע סימן קע"ו ובלבוש], מעות אסור להשכיר אפילו בלשון שכירות, שיאמר לו אשכיר לך י' דינרין בדינר לחדש. במה דברים אמורים כשהשוכר צריך להוציאם דהוי מלוה שניתנה להוצאה ויש בו ריבית קצוצה, אבל אם שוכרם כדי להתלמד בהם או ליראות בהם מפני הבריות שיחזיקוהו כעשיר, ויחזירן לו בעין אותם הדמים ממש שלקח, אין זה דומה להלוואה, ומותר, כך מבואר בתוספתא, ובלבד שלא יחייב עצמו בהן אלא כשאר שוכר, שיהא חייב בגניבה ואבדה ופטור מאונסין, אבל אם קבל עליו כל אחריות אפילו אונסין, אסור, שזה יצא מכלל שוכר ונעשה לוח. ואם קיבל עליו המשכיר כל האחריות בין דגניבה ואבידה בין דאונסין, יש מתירין

אפילו השכיר לו להוציאה, שזה אינו תורת הלואה אלא תורת השכרה, אבל אם לא קבל עליו המשכיר רק גניבה ואבידה ולא אונסין, או אונסין ולא גניבה ואבידה, אסור להשכירן להוצאה, דלא יצא בזה מכלל מלוה ולוה מדרבנן, דאטו משום דשינו שמו מהלואה להשכרה יתירו לו הריבית שהוא קרוב לדאורייתא, דאם כן בקל תבא לבטל תורת ריבית האמורה בתורה שהקפידה התורה בכל מלוה הניתנה להוצאה שלא ישיך איש את רעהו. מיהו זה לא הוי אלא אבק ריבית ואינו ריבית קצוצה, אלא אם כן לא קיבל עליו המשכיר שום אחריות.

אמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ארבעה זוזי ואוזפיה לפלניא זוזי, לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה. ואמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה שקיל לך ארבעה זוזי ואמור ליה לפלניא לאוזפן זוזי. מאי טעמא שכר אמירה קא שקיל.

יסוד דין הנ"ל הוא דלא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מהלוה למלוה, דכל הפסוקים הנאמרים אצל ריבית אין משמעותם אלא שלא יקבל המלוה הריבית מן הלוה עצמו, שכן כתיב גבי מלוה את כספך לא תתן לו בנשך, לו, משמע ללוה. וכן גבי לזה כתיב לאחיד לא תשיך וגו', משמע לא הזהירתו אלא מלתת למלוה עצמו, אבל ריבית שאינו בא מיד לזה ליד מלוה לא אסרתה התורה. ולפיכך להלכה [סימן ק"ס] מותר לאדם לומר לחבירו הילך זוזי והלוה עשרה דינרין לפלוני, והוא שלא יחזור ויקחנו מהלוה. וגם לא יאמר הלוה למלוה אני לא אתן לך אבל פלוני יתן לך בשבילי, אף על פי שאותו פלוני יתננו מכיסו והוא לא יחזירנו לו מכל מקום נראה כשלוחו. ויש אומרים שצריך גם כן שלא יפייסנו הלוה לאותו פלוני שיתן למלוה בשביל שילוחו, רק אם הוא מעצמו בלי ידיעת הלוה יאמר לחבירו אני אתן לך זוזי ותלוה עשר דינרין לפלוני או הוא מותר, ויש מתירין אפילו אם יפייסנו הלוה ליתן למלוה בשבילו, דכיון דזה משלו הוא נותן ואין הלוה משלם לו, מה לי פייסו מה לי לא פייסו והיאך נעשה שלוחו אם משלו הוא נותן, אלא ודאי אפ"ה שרי. ויש מקילין עוד ואומרים שמותר לישראל לומר לחבירו ישראל לך ולוה לי מעות מפלוני ישראל בריבית, ומותר לתת אחר כך הריבית לזה השליח להביאו לו, משום שלא אסרה תורה אלא ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה, והשליח אינו עושה שום איסור דהאי ריבית לאו דידיה הוא, ואי משום ששלוחו של אדם כמותו, אין שליח לדבר עבירה, כלומר שאינו נקרא שלוחו, דלא ילפינן מן התורה ששלוחו של אדם כמותו אלא בדבר היתר אבל בדבר האיסור אינו נעשה שלוחו ומותר. וסיימו דבריהם ואמרו, אבל אין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבואו להקל בעיקר הריבית. ועוד אמרו ואף על גב שיש מפפקין ואוסרין, יש לסמוך על זה בשעת הצורך. ומכל מקום אם הלוה קבל המעות בעצמו מיד המלוה רק שולח לו הריבית

על ידי שליח זה ודאי אסור, דהוי כמו בא מיד לזה ליד מלוה כיון שקבל הקרן מידו, וכן אם שליח המלוה הלוה ללוה בריבית, אף על פי שהלוהו שלא מדעת משלחו ועשה השטר על שם המלוה כאילו הלוה לו המלוה עצמו ואסור, דהשטר עביד ליה עיקר ההלואה, והרי הוא נכתב על שם המלוה וגם הריבית יבא לידו והוי ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה, כך כתבו בשם רש"י וגם הרמ"א מביאו בהגהותיו בשולחן ערוך.

וכתב בעל הלבוש, ותמהני מאוד על מורי ז"ל [הרמ"א] אחרי ראותו דברי רבינו בית יוסף שכתב על זה ז"ל, והוי יודע שאין דעת שום אחד מהפוסקים שוה לדעת רש"י בזה, והוכיח כן מדברי הפוסקים ומדברי רבינו בעל הטורים ז"ל, וסיים בדבריו שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא איזה תלמיד טועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול. עכ"ל. על כן תמהתי על מורי ז"ל איך פה קדוש יאמר כן, ולמה יקל מורי בזה להתיר ע"י שליח, כי היה נ"ל דאיסור גמור הוא מדאורייתא, ממה נפשך, דהא טעמא דאין שליח לדבר עבירה אינו אלא משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, כלומר ואין למשלח עבירה במעשה זה שהיה לו לשליח להשמט ושלח לעשותו, ולכך פטור המשלח, אבל חייב השליח, דהא מכל מקום נעשית העבירה, כגון האומר לשלוחו צא ואכול חזיר וכה"ג והלך השליח ואכל, אין המשלח נענש משום דברי התלמיד ודברי הרב כו' כשידע השליח, ואם לא ידע השליח ואכל בלא הידיעה הרי עבר המשלח על לאו דלפני עור לא תתן מכשול וממה נפשך במזיד נעבדה העבירה. ה"נ נימא ממה נפשך נעבדה עבירה במזיד, אם ידע השליח דריבית הוא הרי הוא גורם לבטל הלאוין דנשך ודלא תשיך, והרי כאילו אכל החזיר, דהא מ"מ נעבדה העבירה. ואי לא ידע השליח מן הריבית בשעה שהביאו, אף על גב שלא בא מיד הלוה ליד מלוה, מ"מ הא עבר המשלח משום לפני עור וגו'. וכתב עוד, באמת אומר אני אם היתה כן דעת התורה במה שלא אסרה אלא ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה, להתיר הריבית באופן זה, היה כחוכא ואיטלולא בעיני ההמון, וטוב היה שלא לאסור הריבית כלל מלאוסרו ולהתירו בכי האי גוונא, שכל אחד מישראל יכול לעבור עליו בכל עת ושלא לקיים לאו דריבית כלל, ולמה לה לכותבו, אטו דנתינת הריבית בעלמא לבדו מיד לזה ליד מלוה אסרה תורה ושזה הוא האיסור אף על פי שיבא לו החסרון כיס מצד אחר ללוה וההנאה למלוה חלילה, דהא לא אסרה הריבית אלא משום וחי אחיד עמך ואי הותר באופן זה איך יתקיים וחי אחיד עמך, כל אחד הלוה או המלוה יעשו כן לעולם וילוו בריבית, וכי קשה למצוא שליח ישראל. ואף על פי שסיימו בה בשם רש"י ואסור לפרסם בפני עמי הארץ, התורה לא צותה להעלימו אם היה זה ההיתר מן התורה, והתורה בפומבי ניתנה לכל ישראל לקטנים ולגדולים לחכמים ולעמי הארץ. ומה שהתירה

התורה ריבית שאינו בא מיד לזה ליד מלוה לא זו הדרך ולא זו העיר, כי לא התירה התורה אלא באופן שבאותו ריבית יתקיים ג"כ וחי אחיך עמך, ועל הצדדין שכתבנו שהנותנו אין לו מעות להלוותו, וכוונתו הוא להתחסד עם הלוה שיהיו לו מעות להחיותו, ויש בזה גמילות חסדים ללוה שמקיים בו ג"כ וחי אחיך עמך, אבל בכי האי גוונא שיאמרו חס וחלילה.

על כן אני אומר באמת אי בדינא דידי ואיישר חילי הייתי מצוה ומחרים למוחקו בכל הספרים, כי ראיתי קלי הדעת ועמי הארץ במעשיהם שקורין אותו ומתירין אותו להם לכתחלה, והרי על ידי הדפוס נתפרסם לכל, ועברו גם על דברי רש"י לפי דעתם, ודיני הריבית בעיניהם כחוכא ואיטולא, אוי להם ולמזלם כי יתמוטטו מנכסיהם ורעה תהיה אחריתם, הנראה לעניות דעתי כתבתי.

וכתב עוד, והנני כמבאר דבריו של הב"י ז"ל שאמר כי איך יעלה על הדעת שרש"י התיר דבר זה ע"י שליח ישראל שיש בו כמה איסורים משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים, ולא דלפני עור לא תתן מכשול וכמה לאוין שיתבאר בסמוך יעברו ע"י שליחות ישראל, ולקמן בסיומן קס"ט כתב רבינו בעל הטורים והעיד בשם רש"י גם הרא"ש וכל הפוסקים בשמו אפילו גבי שליח גוי דלדעת רש"י שיש שליחות לגוי לחומרא הרי הוא שלוחו של הישראל ואסור, והיתר אין כאן לא משום דברי הרב כו' ולא משום לפני עור וכו', ואפילו הכי העידו בשם רש"י שאסור, קל וחומר דהכא אסור, ואיך יעלה על הדעת שיתיר רש"י אפילו ע"י ישראל שיש בה כמה איסורים כמו שנתבאר בסמוך, אלא ודאי צדקו דברי רבינו הב"י שלא יצא זה מעולם מפי רש"י, ושום תלמיד טועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול ונחנק, דודאי בכגון זה שלוחו של אדם כמותו ולרעתו ולחובתו להאשימו בכל עונשים הנאמרים גבי ריבית, נ"ל. ע"כ.

וגם הט"ז דעתו כדעת הלבוש, אמנם הש"ך [ס"ק כ"ב] כתב שנעלם מהלבוש דברי הרב בדרכי משה שהשיג על הב"י, וכתב על זה, כל דברים אלו ברורים וראוים למי שאמרו, ומ"ש הלבוש אהא דאין מפרסמין הדבר כו' שהרי התורה בפומבי נתנה כו' לאו מלתא היא, דכה"ג אשכחן טובי שמן התורה מותר אלא שחז"ל צוו שלא לפרסם הדבר בפני ע"ה שלא יבאו להקל ולזלזל יותר, והכי אמרינן במנחות (צ"ט ע"ב) א"ר יוחנן משום רשב"י אפי' לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימוש ודבר זה אסור לאמרו בפני ע"ה, ופירש"י שלא יאמר בק"ש סגי ולא ירגיל בניו לת"ת, וכן בכמה דוכתי. וכן נראה מדברי מהרי"ק [שורש י"ז] דדברי רש"י הלכה הם, גם בתשובת בנימין זאב [סיומן שניח] קיים דברי רש"י אלא שמסיק מכל מקום אין לעשות כתשובת רש"י ואין לפרסם הדבר כדמסיים במרדכי, עכ"ל, והיינו מ"ש הרב לעת הצורך, דאל"כ אין לעשות מעשה שלא לפרסם

הדבר, וגם הב"ח [סי' קכ"ט] שגם הוא החזיק פסק הרב וכתב דהכי נקטינן. ובפתחי תשובה [ס"ק י"ז] כתב, ועיין בתשובת חינוך ב"י [סיומן ס"ג] שהעלה כדעת הלבוש והט"ז שאין זה היתר כלל, ומכל מקום [בסיומן ס"ד] כתב דמ"מ אפשר לומר שאינו נקרא ריבית קצוצה להיות יוצא בדיינים:

אסור לומר לחבירו אני אלוה אותך מנה על מנת שתתן זוז להקדש או לפלוני אפילו אותו פלוני הוא גוי, ואף על פי שאינו חייב לו כלום אסור והוי ריבית קצוצה, שכיון שבשליחותו הוא נותנו לו הוי כאילו נתנו למלוה עצמו, ואין חילוק בין יאמר המלוה כך בין שאמר לו הלוה מעצמו כך הלויני ואני אתן לפלוני עבורך זוז, שזה הוי מיד לזה ליד מלוה כיון שבעבורו ולהנאתו הוא נותן לזה.

וכן מטעם זה יש אומרים ג"כ שאסור לומר לחבירו תן ד' דינרים לפלוני ואני אלוה לו מנה, או שיאמר כן ללוה עצמו אמור לפלוני שיתן לך ד' דינרים ואני אלוה לך מנה אסור, שכיון שהוא אינו רוצה להלוות לו עד שחבירו יתן לו ג"כ הד' דינרין אם כן יש לו הנאה במה שהלוה יקבל אותם הד' דינרים במתנה מזה, וע"י שיקבל אותה ההנאה הוא משעבד עצמו להלוות לזה המנה, הוי ליה אותה ההנאה ריבית מן הלוה למלוה בעד ההלוואה, כמו גבי אני אלוך מנה על מנת שתתן זוז להקדש או לפלוני כו', שאע"פ שאינו חייב לו כלום אלא ההנאה שיש לו במה שזה יקבל הזוז על ידו הוא הריבית הכי נמי הכא. ומינה שמעינן שאם אין המלוה אומר כלום אלא אחר מתחיל ואומר אני אתן לפלוני ד' דינרים על מנת שאתה תלוה לו מאה מנה, שזה ודאי הוא מותר, אף על גב שנהנה המלוה במה שזה נותן ללוה הד' זוז אין זה ריבית, דהוי כמו האומר לפלוני הילך זוז והלוה עשר דינרין לפלוני דאמרינן לעיל שהוא מותר. וכל שכן שמותר לאדם שיאמר לחבירו הילך זוז ואמור לפלוני שילויני מעות, שאין זה ריבית כלל אלא שכר אמירתו הוא נוטל, ואפילו לכן המלוה מותר לומר כן, והוא שיהא גדול ואינו סומך על שולחן אביו, אבל אם הוא סומך על שולחן אביו אסור דכאילו נותנו ליד המלוה דמי, ויש אומרים שאסור למלוה ליקח זה הזוז מזה המקבל שלא יבא להערים.

תנו רבנן מפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית, כיצד השוכר את השדה מחבירו בעשרה כורים חטין לשנה, ואומר לו תן לי מאתים זוז ואפרנסנה, ואני אעלה לך שנים עשר כורין לשנה מותר. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון פעמים שמפריז על חנות, לצור בה צורה, ספינה לעשות לה איסקריא וכו'.

להלכה [סיומן קע"ו], השוכר שדה מחבירו בעשר כורין לשנה, יכול לומר לו הלויני מאה דינרין שאוציא עליה לחרוש ולנכש ואני אעלה לך י"ב כורין לשנה, אף על פי שהמאה שלוקח ממנו בתורת הלואה לוקח אותם שהרי מחזירם לו בסוף, ונמצא שמוסיף לו שני כורין בשכר

דף ע' ע"א

אמר רבה בר שילא אמר רב הסדא, ואמרי לה אמר רבה בר יוסף בר המא אמר רב ששת מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד וכו' אלא אמר רב אשי חזינן גברא דמשפו נכסיה, ומהימן, ושמע דינא דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן, ויהבינן להו ניהליה בבי דינא.

כתב הרמב"ם [פי"א הלכה א' מנחלות] מעות של יתומים שהניח להם אביהם א"צ אפוטרופוס, אלא כיצד עושין בהן, בודקין מי שיש לו נכסים שיש להם אחריות ויהיו עידיהם, ויהיה איש נאמן ושומע דין תורה ומעולם לא קיבל עליו נידוי, ונותנין אותן לו קרוב לשכר ורחוק להפסד דהקילו ביתומים, ואם אין לו קרקע ונתן להם משכון זהב משובר שאין בזה סימן, ונותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד. ולמה לא יקחו משכון כלים של זהב או חלי של זהב שמא של אחרים הוא ויתנו סימן ויטלוהו אחר מותו אם ידע הדיין שאין זה אמוד, וכמה יפסקו בשכר כפי מה שיראו הדיינים או שליש השכר או חציו אפילו רביע השכר ליתומים, אם ראו שזו תקנה להם עושין. לא מצאו אדם שיתנו לו המעות רחוק להפסד וקרוב לשכר הרי אלו מוציאים מהן מוזנות מעט מעט עד שיקנו להם בהמעות קרקע וימסרו אותו ביד אפוטרופוס שיעמיד להם. עכ"ל.

ואף על גב דגם בזהב משובר יש סימן משקל וקיי"ל לענין מציאה דהוי סימן, י"ל דדוקא במציאה הוי סימן, דאין מוציאים מחזקת האחר, אבל הכא דאנן טוענין שהן של אבי היתומים אינו יכול להוציא מחזקתו ע"פ סימן המשקל אלא בסימן מובהק [נמוקי יוסף בסוגיין].

וכתב ערוך השלחן [הו"מ סימן ר"צ], למדנו ממה שנתבאר דאין עושין משא ומתן במעות יתומים דשמא יפסידו אלא נותנין אותן למחצית שכר או לשליש ולרביע ומהפסד לא יסבלו כלל, ונותנין על משכונות בטוחים ושלא יהא בהן חשש שמא הן של אחרים או לאיש שיש נכסים ידועים שיוכלו להיות באחריות על המעות, ושיהיה איש נאמן, דכיון שאין המשכון תחת ידינו צריכין לנאמנותו שלא ימצא עילה לאמר שלא הרויח ויקבל עליו נידוי שכן הוא. וכתב דנראה שזה שכתב הרמב"ם קניית קרקע אחרי הכל זהו כשאין קרקע מוכנת לקנות ויש לחוש שבין כך וכך יאכלו הקרן, אבל כשיש קרקע מוכנת לקנות אין טוב מזה.

ומ"ש הרמב"ם דא"צ אפוטרופוס הטעם הוא דכיון דאין כאן טירחא רבה גם הבית דין בעצמם יכולים לעשות כן. אבל הטור כתב שיותר טוב למנות אפוטרופוס והוא ישתדל לבקש אדם הראוי ליתנם לו, שיותר ישתדל הוא בהן מהבית דין, וגם מהרשב"א והנמק"י שם נראה כן,

הלואת המאה דינרין, אפילו הכי מותר, כיון שמוציא אותם בגוף השדה הוה ליה כחוכר שדה משובחת ומעלה השני כורין בחכירת שדה טובה מאה זוז יותר משדה רעה. וכן אם שכר לו חנות או ספינה בעשרה דינרין, יכול לומר לו הלויני מאה דינרין שאבנה בהן החנות ואציירנה ואכיירנה או אתקן בהן הספינה וכליה ואני אעלה לך בספינה ובחנות י"ב דינרין, כיון שמוציא ומשביח בהן הספינה והחנות הרי הוא שוכר חנות נאה וספינה מתוקנת בכל צרכיה בעד ב' דינרים יותר, אבל אסור לומר לו הלויני מאה דינרין להתעסק בחנות או לקנות בהם סחורה להוליך בספינה ואני אוסיף לך בשכירות, שזה הוי ריבית ממש בעד ההלואה.

אמר רב פפא הלכתא ספינה אגרא ופגרא.

מותר להשכיר כלי ולקצוב דמיו מיד ולהתנות על מנת כן אני משכירה שאם ישבר באונס שישלם לו דמיו, אף על פי שמן הדין השוכר פטור מאונסים אלא שהוא מרצונו נתרצה לזה, שמותר לשוכר להתנות להיות כשואל לעמוד בכל אחריות האונסין, ואם כן הוה לן למימר כיון ששם אותו בדמים ומתחייב באונסים הרי הדמים כהלואה אצלו והשכר שנותן לו מיחזי כריבית, אפילו הכי שרי כיון שאינו מתחייב בדמיו אלא אם כן ישבר וכל זמן שהוא בעין הוא מחזירו כמו שהוא, ועד שעת שבירה הוא ברשות בעלים לענין יוקרא וזולא, וגם הוא נפחת על ידי שמשתמשים בו, ואם זה מחזירו בעין הרי מפסיד בעל הכלי אותו הפחת שנפחת, נמצא שעד אותה שעה הוא אצלו בשכירות ובתורת שכירות הוא נותן מה שנותן בשכרו, ואם נשבר אחר כך באותו הפעם נעשה עליו כהלואה וחייב לשלמו, והשכירות עד אותו העת נתחייב קודם שנעשית ההלואה, הלכך לכשישבר אינו מחויב אלא בדמים שהיה שוה בשעת שבירה, ומה שנפחת משעת ההשכרה עד השבירה מנכה לו מן קצבה הראשונה. וכן אם הוול משומא הראשונה מנכה לו ואם נתיקר מוסף לו, דברשות בעלים הראשונים נתיקר והוול ומכאן ואילך נעשים עליו הדמים כהלואה ומשלם לו.

ולא מיבעיא כלי שאינו נפחת מיד ע"י תשמיש ואין ההלואה נעשית מיד דשרי, אלא אפילו יורה שמתחלת ליפחת מיד על ידי שריפת האש מתחתיו, מותר לשוכרה ליקחנה במשקל ולהחזירה במשקל והוא ישלם פחת המשקל, אף על פי שההלואה מתחלת מיד בשעת שכירות, וכיון שנפחת מיד נעשה אותו הפחת עליו כהלואה, אפילו הכי שרי, כיון שעדיין הוא ברשות משכיר לענין יוקרא וזולא ולענין קלקול הנחשת, שאף המשקל שמחזיר לו הוא שוה פחות ממה שהיה שוה כשנטלם לפי שנשרף באש.

שרי נקטינן ע"כ ברייתא דספרי כפשטה.

ומכל מקום מבואר בגמרא דאסרו אף ריבית לגוי כדי שלא יתחבר עמו וילמד ממעשיו, ולא התירו אלא הלואה כדי חייו לללישנא חדא, או לתלמיד חכם שלא יבוא ללמוד ממעשיו של הגוי. וכתב הנמוקי יוסף, בכדי חייו התירו לו וביותר מכן אסור מדרבנן דילמא אתי למסרך ולהרגיל אצל העובד כוכבים וילמדו ממעשיו. יש מי שפסק כתרי לישני לקולא, דבעם הארץ מותר בכדי חייו, ובתלמיד חכם דלא גמר ממעשיו שרי אפילו להעשיר, וכן דעת הרמב"ן. ועכשיו עשו כל אדם עצמן כתלמידי חכמים, ואמרו בתוספות דטעמא דמילתא שמכיון שרבו מסים וארנוניות אין שיעור לכדי חייו, ועוד טעמא מאי גזור רבנן, שמא ילמד ממעשיו והיינו באותו זמן שהיו ישראל הרבה ביחד ומתעסקין זה עם זה ולא היו רגילין עם העובדי כוכבים, אבל אנו שכל עסקנו עמהן בעל כרחנו מה לי עסק זה מה לי עסק אחר, הילכך אפילו להתעשר שרי.

והרמב"ם [שם הלכה ב'] אסרו חכמים שיהיה ישראל מלוה את העכו"ם ברבית קצוצה אלא בכדי חייו גזרו שמא ילמוד ממעשיו ברוב ישיבתו עמו, לפיכך מותר ללוות מן העכו"ם ברבית שהרי הוא בורח מלפניו ואינו רגיל אצלו, ותלמיד חכם שאינו רגיל בו ללמוד ממעשיו מותר להלוות לעכו"ם ברבית אפילו להרויח, וכל אבק רבית עם העכו"ם מותרת לכל.

והלבוש [סימן קנ"ט] האריך בזה וכתב, דבר תורה מותר להלוות לגוי בריבית, וטעמא לא מדכתיב [דברים כג, כא] לנכרי תשיך ילפינן לה, דא"כ לנכרי תשוך מבעי ליה, דאז הוה משמע תשיך אותו, כלומר תקח ממנו ריבית. אבל מדכתיב תשיך, לשון מפעיל הוא, ומשמעו תגרום לו שישך אותך, כלומר יכול אתה ליתן לו ריבית ולא שתקח ממנו ריבית. אלא כיון שנתנה התורה הטעם גבי ריבית [ויקרא כה, לו] וחי אחיך עמך, וגוי אין מצווין להחיותו דאחיך כתיב, שמעינן מיניה שמותר להלוות לגוי בריבית. אבל חכמים אסרוהו גזירה שמא ילמד ממעשיו, כלומר שמתוך שילוהו ויהיה לו משא ומתן עמו תמיד ילמד ממעשיו. מיהו בתלמיד חכם שאין לחוש לזה לא אסרוהו. וגם בשאר כל אדם לא אסרו אלא ריבית דאורייתא אבל ריבית דרבנן שרו, וגם בריבית דאורייתא לא אסרו אלא ביותר מכדי חייו, וגם זה דוקא בימיהם שהיו רוב יהודים דרים יחד והיו נושאין ונותנין זה עם זה והיו יכולין לזהר ממשא ומתן עם הגוים, אבל האידינא שאי אפשר לנו להשתכר בשום משא ומתן אם לא שנשא ונתן עמהם, אם כן לא שייך בריבית שמא ילמד ממעשיו טפי מבשאר משא ומתן, לפיכך נהגו כל אדם היתר להלוות בריבית לגוים אפילו אינו תלמיד חכם ובכל מיני ריבית.

ואפשר גם דעת הרמב"ם שא"צ בית דין ומ"מ אם בית דין רוצים לעשות ע"י אפוטרופוס הרשות בידם, וכן משמע מהלבוש, דבאמת הבית דין טרודים הרבה וא"א להם להשתדל כל כך כמו האפוטרופוס שנתמנה על זה.

יש אומרים דכמו שהאפוטרופוס יכול ליתן מעות היתומים לאחרים כמו כן גם יכול לקבל המעות לעצמו קרוב לשכר ורחוק להפסד אם הוא איש אמיד ובטוח, ובלבד שיעשה זה בבית דין משום לזות שפתים שלא יאמרו עליו שמרויח לעצמו ממעות יתומים. ואף על גב דבפקדון קי"ל דכשנצרך למכור ימכור לאחרים ולא לעצמו ואפילו ע"פ בית דין, לא דמי, דביתומים הבית דין הם כאבי היתומים, וכשם שאביהם היה יכול לעשות כן כמו כן גם הבית דין הם כאביהם בפרט זה וליכא חשדא [סמ"ע]. ועוד דבפקדון נשאר החפץ לעולם בידו ושפיר איכא חשדא, משא"כ בהלואה לזמן, וגם אין הדבר ניכר כמו הפצים של פקדון וליכא חשדא ובפרט כשעושה ע"פ בית דין.

אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית, אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים, ולוין מהן ומלוין אותן ברבית, וכן בגר תושב.

מרבה הונו בנשך ותרבית להונן דלים יקבצנו. מאי להונן דלים אמר רב כגון שבור מלכא. אמר רב נחמן אמר לי הונא לא נצרכא, אלא דאפילו רבית דנכרי וכו'. אמר רב הייא בריה דרב הונא לא נצרכא, אלא בכדי חייו. רבינא אמר הכא בתלמידי חכמים עסקינן. טעמא מאי גזור רבנן שמא ילמוד ממעשיו, וכיון דתלמיד חכם הוא לא ילמוד ממעשיו.

לשיטת רש"י אין עשה בהלואת ריבית לגוי, ולא בא ללמד רק על הלואת ריבית לישראל שעובר בעשה ולא תעשה, דלאו הבא מכלל עשה עשה. והא דתניא בספרי לנכרי תשיך ה"ו מצות עשה ולאחיך לא תשיך ה"ז מצות לא תעשה בכה"ג מפרשא, לנכרי תשיך ולא לאחיך והוא לאו הבא מכלל עשה. וזה שלא כדברי הרמב"ם שכתב שמצות עשה מן התורה להלות את הנכרי ברבית, דז"ל [הלכות מלוה ולוה פ"ה הלכה א'], העכו"ם וגר תושב לוין מהן ומלוין אותן ברבית שנאמר לא תשיך לאחיך לאסור ולשאר העולם מותר, ומצות עשה להשיך לעכו"ם שנאמר לנכרי תשיך, מפי השמועה למדו שזו מצות עשה וזהו דין תורה. וכתב הראב"ד, א"א אני לא מצאתי שמועה זו, ואולי טעה במה שמצא בספרי (פרשת כי תצא) שנאמר שם לנכרי תשיך זו מצות עשה ופירושו משום דהוה ליה לאו הבא מכלל עשה שלא ישיך לישראל. עכ"ל.

וכתב הר"ן, ולי נראה כדברי הרמב"ם ז"ל, דכיון דמסקנא דשמעתין דרבית דגוי מדאורייתא שרי הדרינן למאי דס"ד דרבא מאי לאו תשוך, והיינו דתניא בספרי לנכרי תשיך ה"ז מצות עשה, וכיון דמסקנא דסוגיין דרבית דגוי מדאורייתא

ואין להקשות דגם בימיהם מאי שנא שגזרו על הלואות הריבית לגוי משום שמא ילמד ממעשיו יותר מבשאר משא ומתן, שהרי לא מצינו בשום מקום שגזרו על שום משא ומתן עם הגוים משום שמא ילמד ממעשיו רק גבי הלואה להם בריבית, דנ"ל דאין זה קושיא, דבימיהם שהיו הרבה ישראל דרים יחד והיו יכולים לישא וליתן זה עם זה לא חשו חז"ל לגזור שלא ישאו ויתנו עם גוים משום שמא ילמד כו', דלמה ישא ויתן תמיד עם גוים ולא עם ישראל חבירו, ואדרבה כל ישראל בחזקת כשרים הם אצלם ולא יעברו על סמך הדרש שדרשו ז"ל [תורת כהנים שם] מפסוק [ויקרא כה, יד] וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, שדרשו בו מנין כשאתה מוכר מכור לישראל חבירך תלמוד לומר וכי תמכרו ממכר לעמיתך מכור, ומנין שאם באת לקנות קנה מישראל חבירך תלמוד לומר או קנה מיד עמיתך, לפיכך לא הוצרכו לגזור על שאר משא ומתן. וגם לא אסרוהו מדרש דפסוק וכי תמכרו ממכר וגו', שאינו אלא אסמכתא, דעיקר קרא לאו להכי הוא דאתא. ועוד גם האסמכתא לא נאמרה אלא להקדים הישראל לגוי ולא לאסור המשא והמתן עמהם, אבל משא ומתן דהלואות ריבית דאיפכא הוא שהוא נאסר לגבי ישראל חבירו, ועוד שהוא משא ומתן שלבו של אדם נמשך אחריו מפני שהוא משא ומתן שאין בו טורח וריוח בנקל היא, חששו ז"ל שכל מי שיהיה לו מעות הרבה יעמיד כל משאו ומתנו על הריבית להלוות לגוים ויהיה עסקו עמהם ולא יהיה לו שום עסק עם ישראל חבירו, לפיכך גזרו עליו שלא ילמד ממעשיו, וזה דוקא בימיהם שהיו יכולין רוב הציבור לעמוד בו, אבל בזמן הזה שאין יכולין לעמוד וכדאמרן לא גזרו בו, כנ"ל טעמא.

וכיון שהכל תלוי בטעם אם מצווים אנו להחיותו, ממילא משומד מותר להלוותו בריבית כיון שאין אנו מצווין להחיותו, אבל אסור ללוות הימנו בריבית דאף על פי שחטא ישראל הוא, ועובר משום [שם לז] כספך לא תתן בנשך, כשהוא מלוה לישראל בריבית, והנותנו לו עובר משום לא תשיך, וגם משום לפני עור לא תתן מכשול. ואין להקשות אם כן גם כשישראל מלוה לו בריבית אית ביה משום לפני עור וגו' דהא מכשילו למשומד שיעבור על לא תשיך, שאין זו קושיא, דבל תשיך גבי ישראל לזה לא נאמר אלא במקום שהוא גם כן גורם למלוה שלו שיעבור על לא תקח מאתו נשך, אבל גבי משומד אין מלוה שלו עובר על כל תקח דהא מותר להלוות לו כדאמרן, ואם כן גם הוא אינו עובר משום בל תשיך ואין כאן למלוה ג"כ משום לפני עור וגו'. מיהו יש מחמירין גם להלוותו, וטוב להחמיר אם אפשר לישמט ממנו.

הכותיים יש להם דין משומדים, כיון שהם מתחלה מעצמם חזרו לסורם, חזרו גם בניהם להיות כמותם דהוו כמו גוי שנתגייר וחזר לסורו. אבל הקראים הם קצת

אנוסים היו מתחלה שטעו בקבלתם, לפיכך אין להם דין משומדים ואסור להלוותם בריבית, ואין צריך לומר שאסור ללוות מהם בריבית. וכן תינוק שנשבה בין הגוים בינקותו דינו כקראים ואסור להלוות לו בריבית, דכיון שמגודל הוא בכך הוא כמו אנוס. וכן משומדת שילדה בן מן הנכרי וקיימא לן שהבן הוא כמוה, הוי ליה כתינוק שנשבה לבין הגוים ואסור להלוות לו בריבית, ואין צריך לומר שאסור ללוות ממנו בריבית. ע"כ מהלבוש.

דף ע"א ע"א

דתני רב יוסף אם כסף תלוה את עמי את העני עמך, עמי ונכרי עמי קודם, עני ועשיר עני קודם, ענייך ועניי עירך ענייך קודמין, עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין.

וכתב ערוך השולחן [חושן משפט סימן ל"ט], מצות עשה מן התורה להלות לעני כשצריך שנאמר [שמות כב, כד] אם כסף תלוה את עמי את העני עמך וגו' ואם זה אינו רשות אלא חובה, ולמה כתבה התורה בלשון אם, משום שאינו חובה כשאר מצוות, דכשאין לו מה להלות פטור ממצוה זו. וכל שאינו מלווהו כשיש לו נקרא בליעל שנא' [דברים טו, ט] השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע וגו', וגם לעשיר מצוה להלות כשצריך העשיר להלוואה ויש לו להמלוה ולכן כתיב את עמי את העני להשמיענו דלכולם מצוה להלוות, דאל"כ לכתוב אם כסף תלוה את העני ולא יותר, אלא ש"מ דלכל ישראל מצוה להלות, רק פירוש הפסוק הוא דעני קודם לעשיר אם אין לו להלות לשניהם.

[סימן צ"ז] מצות עשה להלות לעניי ישראל והיא מצוה גדולה יותר מן הצדקה, שהמקבל כבר נצרך לבריות וזה שמלווהו אולי ימליטנו שלא יהיה נצרך לבריות ויציילנו ממתנת בשר ודם ומבושה ומלחץ, וכך אמרו חז"ל גדול המלוה מן העושה צדקה ומטיל בכיס למחצית שכר יותר מכולן [שבת ס"ג ע"א] וקרובו עני קודם לעניים אחרים, ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת. ואפילו עשיר שצריך להלוואה מצוה להלותו, ומצוה להנות לאחר גם בדברים ולייעצו עצה ההוגנת לו בעסקו וגם זה בכלל גמ"ח הוא.

כפר באלקי ישראל.

כתב הבן יהודע, נ"ל הא דנקיט לשון זה ולא אמר כפר בתורה, דידוע תואר אלקי ישראל נאמר על השגחתו יתברך, שהוא משגיח בתחתונים, וכמ"ש המפרשים ז"ל על מאמר רז"ל במדרש שאמרו אחאב כתב על דלתות שומרון אחאב כפר באלקי ישראל, דכונתו לומר שכפר בהשגחה, והנה זה הנותן בריבית אין לו בטחון בהשגחתו, ומעשיו מורין שהוא כופר בהשגחה:

אלא לנכרי. וכיון דדיניה דנכרי דאזיל בתר ערבא איהו ניהו דקא שקיל מיניה רביתא אמר רב שש שקיבל עליו לדון בדיני ישראל.

וההלכה [סימן ק"ע ובלבוש], ישראל שלוח מעות מגוי בריבית, אסור לישראל אחר להיות ערב בשבילו, כיון שבדיניהם בתר ערבא אזלי תחילה, נמצא הערב כאילו הוא לוח מן הגוי וחוזר הוא והלוה לישראל, שהרי הוא יתחייב תחילה לפרוע לגוי ואחר כך יתבע הוא את הלוה. לפיכך אם קבל עליו הגוי שלא לתבוע לערב תחילה אם יהיה שם ולא יברח, הרי זה מותר. ויש אומרים שאינו אסור אלא בערב שלוף דוץ, דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל, ואפילו אם יתבע את הלוה יכול הוא לדחותו אצל הערב, זה ודאי אסור. אבל בסתם ערב ואפילו בערב קבלן שיכול לתבוע מאיזה מהם שירצה הרי זה מותר, כיון דאי בעי גוי אזיל אצל לוח תחלה וגובה ממנו ריבית זה על הלוה נתרבה, והערב כשהוא פורע מה שנתרבה על הלוה הוא פורע. ואם עבר ונעשה ערב בעדו אפילו ערב שלוף דוץ צריך לשלם לו כל ההפסד המגיע לו על ידו, אבל הריבית אינו צריך להחזיר לו, שאין אומרים לזה שיתן ריבית, מיהו אי כבר פרע לו הריבית לא עדיף מאבק ריבית ואין מוציאין ממנו.

וכן גוי שלוח מישראל בריבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב לישראל זה, אלא אם כן מתנה עם הגוי שכל זמן שיהא לו לפרוע לא ידחנו אצל הערב, ואם קיבל עליו כן אז מותר לישראל להיות ערב בעדו, אף על גב דכי לית ליה שקיל המלוה קרן וריבית מישראל זה, מותר לזה לקבל הריבית ממנו, שאז אינו משלם אלא בעד הגוי. אבל אם לא קיבל עליו כן הוה ליה כאילו הלוה ישראל זה לישראל הערב, ואסור לקבל ממנו אז הריבית. ואם הישראל הערב לא ערב אלא בעד הקרן לבדו ולא בעד הריבית, אלא שהישראל המלוה יקח הריבית מן הגוי עצמו, או איפכא שערב לו בעד הריבית ולא בעד הקרן, זה בכל אופן מותר ממה נפשך, שאם לא ערב אלא בעד הקרן אפילו אם תמצא לומר שהוא הלוה הרי אינו לוח אלא קרן בלא ריבית והגוי יתן ריבית בעדו. וזה אפילו גבי ישראל מותר כיון שאין הריבית בא מיד לוח ליד מלוה, ואם לא ערב אלא בעד הריבית והגוי הוא הנקרא הלוה למה לא יתן הישראל הריבית בעדו, אין כאן איסור כלל אפילו גבי ישראל, וכל שכן שיחזור ויקחנו מן הגוי, אף על פי שזה היה אסור לגבי ישראל. ודוקא שהגוי נוטל המעות מיד המלוה, אבל אם ישראל הערב נוטל המעות מיד המלוה, אסור להיות ערב אפילו בעד הריבית לבדו, שכיון שהוא נוטל המעות מיד המלוה אף על פי שנותנן לגוי מיחזי כאילו היה הוא הלוה ואיך יתן אחר כך הריבית. תנו רבנן מלוה ישראל מעותיו של נכרי מדעת הנכרי,

אבל לא מדעת ישראל וכו' וכן נכרי שלוח מעות מישראל בריבית, וביקש להחזירם לו, מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי, ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר. ואם העמידו אצל ישראל אסור וכו' הכא במאי עסקינן כגון דאמר ליה הניחם על גבי קרקע והיפטר וכו' כגון שנטל ונתן ביד וכו'.

ובענין זה של הלוואה כשהגוי באמצע מצאנו כמה אופנים, אופן שמותר לכתחילה, אופן שאסור משום הערמת ריבית, ואופן דאסור משום מחזי כריבית, ואופן דהוי ריבית קצוצה ממש. ווההלכות מבוארות בשולחן ערוך [יורה דעה סימן קסח קסט] ובמפרשים, ישראל שלוח מעות מגוי בריבית, וביקש להחזירם לו, ומצאו ישראל חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה, הרי זה פשיטא דאסור, דהא הישראל באחריות והמעות הללו שלו הם ומשלו ילוהו בריבית, וריבית קצוצה היא. אלא אפילו אומר הישראל השני תנם לי ואני אעלה לגוי כדרך שאתה מעלה לו אסור. ואפילו כתב ישראל שני שטר בשמו לגוי, ונתן משכונות וגם הריבית לגוי, הרי זה אסור וריבית קצוצה היא. וכל מה שנתן לגוי חוזר ומוציא מישראל ראשון, שבשליחותו הוא נתן לגוי מה שנתן, ודומה למי שאומר לחבירו אני אלוה לך על מנת שתתן הריבית לגוי שהוא אסור וריבית קצוצה היא. לא מיבעיא אם המלוה שהוא ישראל הראשון חייב המעות לגוי וישראל השני הלוה נותנם לו בשבילו כי הכא דאסור, דהא הוא פוטר אותו מן הריבית מן הגוי והרי הוא כאילו נותנו לו הריבית. והוא הדין אם הישראל הראשון היה חייב מעות לגוי בלא ריבית שיש לו דין זה, כיון שבשעת שנותן לזה המעות היו אחריות המעות עודם עליו נגד הגוי, והוי לגמרי כאילו הלוה לו מעותיו, אלא אפילו אין המלוה חייב לגוי כלום, כיון דבשכר ההלוואה נותן לגוי הריבית על פי המלוה הוי ריבית קצוצה, וכשהייב לו נמי אפילו העמידו אצל הגוי ואמר לו הגוי תנם לישראל זה והפטר ממני ואני אתנה עמו שיתן לי קרן וריבית הרי זה אסור, שכיון שמקבל זה המעות מיד ישראל חבירו נראה כנותן הריבית בשליחותו.

אבל אם קבל הגוי המעות מיד הישראל הראשון ונתן לשני מותר, אפילו לא פירש בפירוש שפטר הראשון, דמסתמא אמרינן שפטרנו ונתחייב לו השני, ומותר אפילו אם נותן הריבית ליד ישראל הראשון, שבשביל הגוי הוא מקבל אותם, ודומה לגוי שמלוה לישראל בריבית על מנת שיתן הריבית לישראל דשרי.

וכן אם העמידו אצל הגוי ואמר הגוי לישראל ראשון הניחם על גבי קרקע וכן עשה ונסתלק, ואחר כך לקחם השני משם מותר, שהראשון נפטר לגמרי מן הגוי בהניחם על גבי קרקע בציוויו, ומשם ואילך המעות עומדים באחריות הגוי, ומותר הישראל הראשון גם כן לקבל הריבית וליתנו לגוי, שבשביל הגוי הוא מקבלו כדלעיל. יש

וגובה את הרבית, אם משנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית. רבי יוסי אומר נכרי שלוה מעות מישראל ברבית בין כך ובין כך גובה את הקרן וגובה את הרבית אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי יוסי.

ומבואר בטור דומה שאמרנו דאם לאחר שנתגייר זקפן כמלוה גובה הקרן ולא הרבית, פירש הרא"ש דאפילו רבית שעלה קודם שנתגייר אסור ליקח, ועכו"ם שלוה מישראל ברבית ונתגייר אפילו לא זקפן במלוה עד לאחר שנתגייר גובה קרן ורבית שלא יאמר בשביל מעותיו של זה נתגייר זה, וכתב הרמ"ה שאינו נותן אלא רבית שעלה קודם שנתגייר אבל לא מה שעלה לאחר שנתגייר, והרא"ש כתב שנותן אפילו רבית שעלה לאחר שנתגייר עד שעת פרעון:

וההלכה ביורה דעה [סימן קע"א]. ישראל שלוה מעות מגוי בריבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואת הרבית, דהואיל שזקפן עליו במלוה קודם שנתגייר נעשה כולו קרן משעת זקיפה וחשוב כגבוי, ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ולא את הרבית, ואפילו הרבית שעלו קודם שנתגייר אסור ליקח, הואיל וזקפו אחר שנתגייר. וגוי שלוה מישראל בריבית ונתגייר, אף על פי שזקפן עליו אחר שנתגייר גובה קרן וריבית, שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה. מיהו אחר שנתגייר אינו גובה ממנו אלא הרבית שעלה עליו בעוד שהיה גוי, אבל ריבית שעלה אחר שנתגייר אינו צריך ליתן, שהרי ישראל הוא ואסור לקבלו ממנו. ולא דווקא זקפן עליו במלוה אלא אפילו בלא זקיפה נמי דינא הכי הוא גבי גוי שלוה מישראל בריבית. אבל ישראל שלוה מגוי דווקא בזקיפה הוה דינא כנ"ל, אבל בלא זקיפה יכול לגבות אחר שנתגייר הרבית שעלה קודם שנתגייר עד שנתגייר, אלא שבזקיפה אחר שנתגייר החמירו עליו מדרבנן. וכתב הלבוש דאפשר לומר דגם בלא זקיפה לא יגבה אפילו הרבית שעלה קודם שנתגייר שאסרו לו חכמים, ולא משום חומרא אלא משום כבודו כדי שלא יזכרו לו שם דגיות בגירות, ויש לו לחוש לכבודו.

שטר שכתוב בו רבית קונסין אותו, ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית.

ההלכה מבוארת בשולחן ערוך [חושן משפט סימן נ"ב]. שטר שיש בו ריבית, אם הרבית מפורש בשטר אינו גובה את הרבית אבל את הקרן גובה בו גם ממשועבדים, ולא אמרינן שהשטר פסול מהעדים הפסולים, מפני שהעולם סוברים שאין האיסור רק על המלוה והלוה ולא על העדים וסברו העדים שלא עשו איסור בזה, ולדעתם אין מכשול בשטר הלוה כיון שהרבית מפורש בו הרי לא יגבה את

אומרים אם אומר הגוי ליתנם לישראל השני דרך פקדון ואחר כך יהיו בידו בתורת הלוואה דשרי, דהואיל ולא באו מיד ישראל ראשון ליד ישראל שני בתורת הלוואה לא מיחזי כריבית, ואם הישראל השני לא עשה שום תנאי והלוואה עם הישראל הראשון רק עם הגוי, ואמר לו הגוי לישראל שני לך וקבל אותם מישראל ראשון הרי זה מותר, שאין הישראל ראשון רק כשלוחו של גוי, ואפילו נותן הישראל השני הריבית לישראל הראשון שרי גם כן.

וגוי שלוה מעות מישראל בריבית וביקש להחזירם לו, ומצאו ישראל ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר, ואפילו אמר לו אני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר, שהרי המעות עודם באחריות הגוי, ובשביל הגוי הוא נותנו לו. ואם העמידו אצל הישראל ואמר הישראל הראשון לגוי ליתנם לשני, אעפ"י שנותן הגוי המעות מידו ליד ישראל השני והוא עודנו הלוה לגבי ישראל הראשון, אפילו הכי אסור, דהואיל ומדעת הישראל נתן הוה ליה כשלוחו של ישראל ואסור. ואף על גב דאין שליחות לגוי, לגבי ריבית החמירו. ויש מקילין ומתירין בכגון זה שהגוי נותן המעות מידו לישראל השני מטעם דאין שליחות לגוי, מכל מקום יש להחמיר, ובמקום שנהגו להקל אין מוחין בידם.

וכל שכן גוי שמלוה מעותיו לישראל בריבית על מנת שיתן הרבית לישראל אחר פשיטא שמותר, ולא אמרינן הגוי שלוחו של ישראל הוא.

גוי שלוה מישראל בריבית והלך מיד והלוה אותן לישראל אחר בריבית, אסור לישראל הראשון לקבל הרבית מן הגוי, דנראה כהערמת ריבית, כאילו הלוה לו הישראל הראשון לגוי כדי שבשליחותו ילך וילוה אותם לישראל שני. אף על גב שאין שליחות לגוי, הא אמרינן לעיל דלחומרא אמרינן יש שליחות לגוי. ולא דמי למה שאמרנו בסמוך גוי שלוה מעות מישראל בריבית ובקש להחזירו כו' שמותר, דהתם נראה לכל שהגוי לצורכו הלוה אותם, שהרי רצה להחזירם אחר שעשה בהם מה שהיה צריך, ויודעים דלא בשליחות הישראל הראשון הוא נתנם לישראל השני. אבל הכא נראה שהגוי מעולם לא לצרכו לזה אלא להערמה זו, אעפ"י שהמלוה הראשון לא היה דעתו לכך, אסור משום הערמת ריבית דהוי כהעמידו אצל הישראל כו'.

דף ע"ב ע"א

ישראל שלוה מעות מן הנכרי ברבית, וזקפן עליו במלוה, ונתגייר, אם קודם שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית. ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית. וכן נכרי שלוה מעות מישראל ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן

הריבית. ויש חולקין וס"ל דהעדים פסולים ופסול השטר ואינו גובה בו אפילו הקרן ולכן הוה ספיקא דדינא [ש"ך]. ואם הריבית אינו מפורש בהשטר אלא כלול עם הקרן, אם העדים ידעו מזה פשיטא ששטר פסול הוא, דהרי העדים פסולים אפילו לדיעה ראשונה, דכיון דאין הריבית מפורש בו וודאי דהיה יכול לבא לידי מכשול שיגבה בו גם הריבית. אמנם אם העדים לא ידעו מהריבית, שהמלוה והלוה הגידו להם שהכל הוא קרן, אם לא נראה השטר עדיין בבית דין יכול המלוה לכתוב על השטר דלא ניתן לגבות רק הקרן וכשר לגבות בו אפילו ממשועבדים, אבל כשנראה השטר בבית דין בפסולו שוב אין לו תקנה, ואינו אלא כמלוה בעל פה אם הלוה מודה או אם עדים אחרים מעידים על הקרן, או אותם העדים החתומים מעידים על הקרן שנתוודעו אחר כך מהודאת הלוה וכיוצא בזה, ודלא כיש אומרים דס"ל דקנסין להמלוה גם על הקרן וא"צ הלוה לשלם לו כלום, דקיי"ל לדינא דלא קנסין התירא מפני איסורא. והרמ"א הביא דעת יש אומרים אלו, ומ"מ גדולי האחרונים הכריעו כדיעה ראשונה והמוחזק לא יכול לומר קים לי כיש אומרים אלו [או"ת] ואפילו להיש אומרים כתב רבינו הרמ"א דאם המלוה הלוה ע"י שליח והשליח עשה שטר וכלל קרן עם ריבית גובה הקרן מכל מקום דאמר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי לכלול הקרן עם הריבית. עכ"ל. ור"ל אפילו אם צוה לו להלות בריבית, מ"מ יכול לומר לא צויתך לכלול הקרן עם הריבית ולהפסידני מדינא. אמנם להכרעת האחרונים כדעה ראשונה אין נפקא מינה בזה.

אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער, יצא השער פוסקין, ואף על פי שאין לזה יש לזה. היה הוא תחילה לקוצרים פוסק עמו על הגדיש וכו'. ופוסק עמו בשער הגבוה וכו'.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אין פוסקין על השער שבשוק וכו' לא אמר רבי יוחנן אלא בשוק של עיירות, דלא קביעי תרעייהו. אמר רב נחמן פוסקין ללקוטות כשער הלקוטות וכו'.

[יורה דעה סימן קע"ה] אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער, פירוש, הרוצה להקדים מעות לחבירו על חיטים או שאר פירות, כדי שיתן לו אותן פירות במקח זה כל השנה כשיעור מעותיו שנותן לו עכשיו, אינו פוסק עמו כן אלא אם כן יצא השער בשוק. שכל זמן שלא יצא השער אסור, שזה ודאי מוזיל גביה בשביל הקדמת המעות, ומקבל עליו שאף אם יתייקרו יתן לו בזול כמו שהם שוה עכשיו בשביל הקדמת מעותיו, והווי זה ריבית. אבל משיצא השער פוסקין שאף על פי שאין לזה יש לזה, כלומר שכיון שיצא השער בשוק של עיירות וזה נותן לו מעות לתת לו כל השנה חטין במקח הזה, אין כאן ריבית אפילו אם יתייקרו, שיוכל הפוסק לומר למוכר שקול טיבותך ושדייה אחיזרי, מאי אהנית לי,

אם יהיו זוזי אלה בידי אוכל לקנות בעד המעות הללו חטין בשוקים שבעיירות כשער של עכשיו שיספיקו לי לכל השנה, וחשבינן מפני זה כשנותן הפוסק המעות הללו ליד המוכר אף על פי שאין למוכר פירות בביתו, הוי כאילו קנה המוכר בדמים הללו תבואה בכל הדמים והקנה אותם ללוקח וזכה בהן הלוקח, וכשנתייקרו אחר כך ברשותו נתייקרו, דכיון שאינו דרך הלואה אלא דרך מקח שאינו ריבית של תורה לא אחמור בה רבנן.

במה דברים אמורים שאין פוסקין עד שיצא השער, הני מילי כשאין לו למוכר פירות בביתו וצריך לקנותו בשוק לכך אין פוסקין עד שיצא השער, אבל אם יש למוכר פירות או חטין יכול לפסוק עמו אפילו בזול עד כדי כל החטין והפירות שיש לו אפילו לא יצא השער, דכיון שיש לו יכול הוא להוזיל גביה כמו שירצה, שכל אדם יכול למכור פירותיו בזול ומי ימחה בידו.

והפוסק על שער שבשוק, אם היו החדשים בשעת פסיקה ארבע סאין בסלע, והישנות שהם טובות יותר שלשה סאין בסלע, אין פוסקין עד שיצא השער שוה לחדש ולישן, שכל זמן שיש חילוק בשער בין חדש לישן אינו נקרא שער קבוע, ואינו יכול לפסוק עמו שיתן לו אפילו מן החדשות ד' בסלע עד שיצא השער לחדשות וישנות בשוה, שכל זמן שאין השער בשוה אין השער נמשך זמן רב, וכל זמן שאין השער נמשך האיך יוכלו לפסוק, אין דעת המוכר ולא הקונה יכולין לסמוך עליו שהיום או מחר ישתנה השער, אבל אם השער בשוה דרכו לימשך ופוסקין עליו.

וכן אם היו של לקוטות ד' סאין בסלע, שהן מעורבין מכמה שדות ואינן טובות, שמעורבין גם כן שיכולי שיפון עם שבולי חטין, ושל בעל הבית מג' בסלע מפני שהם טובות יותר, אינו יכול לפסוק עם בעל הבית שיתן לו אפילו משל לקוט ד' בסלע עד שיצא השער לכל בשוה. במה דברים אמורים כשפוסק עם בעל הבית או תגר שבשוק על פירות הלקוטות, שאין פירות הלקוטות מצויין לו תמיד לקנות, אבל אם פוסק עם הלקוט עצמו על פירותיו, יכול לפסוק עמו מד' בסלע מתבואתו משיצא השער ד' של לקוט, אבל עם בעל הבית לא יפסוק כלל אפילו על תבואה של לקוט, עד שיצא השער קבוע לתבואה של בעל הבית, דסתם מאן דיהיב אפירי לבעל הבית אפירי שפירי יהיב, וגם זיל ביה מילתא לבעל הבית למכור של לקוטות, ובודאי יתן טובות שאין נמצאין לו תמיד לקנות מלקוטות.

אם היו לו פירות למוכר דאמרינן שיכול לפסוק אף על פי שלא יצא השער, יכול לפסוק עמו כדי כל השיעור שיש לו אף על פי שעדיין לא נגמרה מלאכתו, והוא שלא יהא מחוסר אלא מלאכה אחת או שתים, אבל מחוסרין שלשה מלאכות אסור לפסוק עליהן דכמי שאין לו דמיין, הואיל ומחוסרין כל כך מלאכות.

הני בני בי רב דיזפי בתשרי ופרעי בטבת, שרי או אסיר אמר להו הא חיטי בהיני והא חיטי בשילי, אי בעי זבני ופרעי ליה.

[בסימן קס"ב], אסור ללות סאה בסאה בין קצב לו זמן לפרעון בין לא קצב לו זמן, דשמא יתייקרו ונמצא שנותן לו יותר משהלוהו, אם לא שיעשנה דמים שאם יתייקרו או יזולו שיתן לו כך וכך דמים, ואם לא עשאוה דמים ונתייקרו נותן לו הדמים שהיו שוים בשעת הלוואה ואם הזולו נותן לו חטין, והוא הדין כל דבר אסור לו ללות זה בזה מהאי טעמא שמא יתייקרו. ואם יצא לאותו המין שער קבוע, יכול ללות לו סאה בסאה אף על פי שאין ללוה כלום ממין זה בביתו, שכיון שיצא השער בשוק ויכול הלוה לקנות לפחות סאה אחת או אפילו פחות בכל עת שירצה, הוי כאילו היתה לו בביתו ולוה עליה.

דף ע"ג ע"א

המוליך פירות ממקום למקום, מצאו חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום, אם יש לו פירות באותו מקום מותר, ואם לאו אסור. והחמירין מעלים במקום היוקר כבמקום הזול, ואינן חוששין וכו'. בסורא אזלי ארבעה ארבעה, בכפרי אזלן שיתא שיתא. יהיב רב זווי להמרי, וקביל עליה אונסא דאורחא, ושקיל מינייהו חמשה. ונשקול שיתא אדם חשוב שאני.

וביאור ההלכות הנ"ל [סימן קע"ג], מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר, ואומר לו חבירו במקום הזול תנה לי כאן ואוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם, ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך כפי מה ששוה שם כדי שתמתין לי המעות. אם האחריות בהליכה על הלוקח אסור, שכיון שקיבל עליו הלוקח אחריות נעשית עליו הלוואה מיד במקום הזול כפי מה ששוה שם, ומה שמוסיף לו לפורעה כבמקום היוקר בשביל המתנת המעות הוא, ואם האחריות על המוכר מותר, שאין כאן הלוואה עד שתימכר, וכל מה שתימכר ביוקר ברשות בעלים ראשונים הוא, והוא שנותן לו שכר טרחו על הבאתה למקום היוקר, דאם לא כן הוה ליה טרחו ריבית מוקדמת. ואם המוכר אדם חשוב שפוטרין ללוקח המכס בשבילו מותר אפילו אינו נותן לו שכר טרחו, שהמכס שהוא היה צריך ליתן, הוא שכר טרחו.

החמרים שדרכן להוליך תבואה ממקום הזול למקום היוקר, מותר להן לקבל המעות מבעלי בתים במקום היוקר להתעסק בהן זמן קבוע על מנת ליתן להם לזמן פלוני תבואה כשער המקום הזול, אפילו אין נותנין להם שכר טורח בהבאה, ואפילו אין הנותן המעות אדם חשוב שיפטר המכס בשבילו, ואין כאן טורח ההבאה בשכר המתנת המעות עד אותו הזמן שקבע, דלא משום המתנת המעות הוא מטריח להביאם למקום היוקר, אלא

משום דניחא ליה לחמרים לטרוח בהבאת התבואה לזה בשביל דמגלין להו תרעא, פירוש שיחזיקו אותו לתגר גדול כשרואין אצלו מעות הרבה לקנות בהם, ומכירים אותו בעלי בתים שבמקום הזול ונותנין לו בהקפה ומשתכרים אצלם. אי נמי דמוזלי גבייהו, פירוש בני מקום הזול כששומעין שאין אלו משתכרין עכשיו מוזלי גבייהו בפעם אחרת כדי שלא ימשכו ידיהם מלהרגיל אצלם, לפיכך נוח להם לטרוח ולהיות שלוחים להביא התבואה ממקום הזול למקום היוקר, ובלבד שתהיה אחריות הדרך בהבאה על נותני המעות, שאז בשעה שהוא לוקח התבואה במקום הזול לשם נותן המעות הוי כפורעו אז, והרי אין כאן שום ריבית והוספה לנותן המעות, ומה שהיתה אחריות המעות עד הנה על החמרים, היינו משום שהיה הלוואה אצלו להתעסק בהם, ומכאן ואילך מתחיל זמן הפירעון בלי שום תוספת ואחריות על המלוה. אבל אם היו גם אחריות ההבאה על החמרים הוי גם התבואה ברשותם, ולא היה כאן פרעון עד הבאת התבואה למקום היוקר והוא נותנה לו כשער הזול זה היה ודאי אסור. ויש מתירין אפילו אחריות הדרך על התגר המביא, ובלבד שיתן לו הבעל הבית שכר טרחו ועמלו, שאז מתחיל גם כן הפרעון בשעת לקיחת התבואה במקום הזול, שהרי מיד מתחיל שכר טרחו.

ודווקא בתבואה ובחמירין הרגילין להוליכה התירו לעשות כן, משום דתבואה מידי דשכיח הוא דאזלי ואתי כל שעתא, אמרינן ניחא להו דמגלין להו תרעא, אי נמי דמוזלי גבייהו. אבל בסחורה אחרת לא התירו, דליכא גילוי תרעא ולא מוזלי גבייהו כשאר סחורה, דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר, ופרקמטיא שלקחו היום אינו לוקח למחר. ולאדם חשוב שצריך לדרקק במעשיו, אפילו בתבואה אסור לעשות כן, שמא ילמדו ממנו להקל בריבית כי יחשבו זה לריבית, ואף על פי שטועין, יבואו להקל בריבית גמור ויתלו עצמן בזה.

המוליך פירות ממקום הזול למקום היוקר, ומצאו חבירו במקום הזול ואמר לו תנם לי כאן ואני אתן לך שם פירות במקום היוקר לזמן פלוני, אם יש לו שם פירות מותר דמהשתא קנאם בכל מקום שהם, ואם לא אסור דהוי סאה בסאה כנ"ל.

פרדיסא, רב אסר ושמואל שרי. רב אסר, כיון דלקמיה שויה טפי מתחזי כי אגר נטר ליה. ושמואל שרי, כיון דהוי ביה תיזהא לא מיחזי כי אגר נטר ליה. אמר רב שימי בר חייא ומודי רב בתורי, דנפיש פסידייהו וכו' אמר להו רבא להנהו דמנטרי באגי פוקו הפוכו בבי דרי.

מבואר לעיל [ס"ד ע"א] דמותר להקדים מעות לגינאה שיתן לו לזמן פלוני דילועין שיהיו בני אמה בזו, אף על פי שעתה אין שוין אלא בני זרת בזו, ואף על פי שאין לו עתה בני אמה, שעדיין לא גדלו אמה ואינן בני זרת,

חשבינן להו כאילו הוו בידו כיון דממילא קא רבו וגם כבר התחילו לגדול קצת שישנן בעולם קנאן. ודווקא שנותן לו מאותן שהיו גדלין קצת בשעת פיסוק הדמים הו"ל כהקנה אותם לו מעכשיו והשאל לו קרקעו עד שיתגדלו ויתבשלו, אבל לתת לו בני אמה מדילועין אחרים אסור דכמו אגר נטר הוא.

ועוד מבואר שם דההולך לגזוז צאניו ולחלוב רחליו ולרדות כוורתו, ואומר לחבירו מה שעזי חולבות וגוזזות ומה שכוורתו רודה אני מוכר לך המדה בכך ומוזיל גביה בשביל הקדמת המעות אסור, דלא דמי לדילועין ולחוב בין בשטר בין בעל פה אף על גב דלא מטא זמניה, דהתם גבי חוב ודילועין כל מה שניתוסף מכח הקטנות בא, דהא אי שקלת להאי בוצינא זוטרא לא אתי אחרינא בדוכתיה, וא"כ כיון שהקטנות היו בעין בשעת המכר מדידה משבח ואזיל, וכן שיעבוד החוב קאי ועמד כוליה עד הזמן, אבל גיזה וחלב הגדלים אחר כך אינו גדל מכח מה שהיה בבהמה בשעת המקח, דהא כי שקלת להאי כוליה לגמרי אתי אחרינא ואין זה תלוי בזה, הילכך מה שניתוסף לאו בידו חשבינן ליה, אבל אם אמר לו כל מה שעזי גוזזות וחולבות וכוורתו רודה הן רב הן מעט מכור לך בכך וכך, מותר, שהוא קרוב להפסד כמו לשכר.

ובסוגיין מבואר דבכרם בכי האי גוונא אסור למכור ולקנות פרי הפרדס קודם שיגמר ויתבשל בדבר ידוע כדי שיקדים המעות, ואפילו נעשו כבר סמדר או בוסר אסור, ואף על גב דקאי גם כן בקרוב להפסד כמו לשכר, כגון באחריות ברד או קרח או גשמים שמפסדין אסור, ולא דמי לדילועין אף על גב דהכא גם כן ממילא קא רבו, ולא לגזוז וחולב רחלותיו או רודה כוורתו גם כן, דגבי דילועין הוא מצוי למכור כך משום דלא קפדי אינשי כל כך שאין חילוק גדול בדמים בין בני זרת לבני אמה, אבל בכרם יש קפידיא רבה, שמה שמוכר עכשיו בעודו סמדר או בוסר בעד עשרה יהיה שוה בעת הבציר עשרים, וניכר התוספות, ונמצא מיחזי כל התוספות בשביל ההקפה אף על פי דממילא קא רבו. ומטעם זה גם כן אינו מצוי כל כך למכור פירות הכרם כך כמו דילועין. ומטעם זה גם כן אינו דומה לגזוז וחולב ורודה, דהתם אין התוספות ניכר כל כך בדמים מועטין, ולכך כיון דקאי בקרוב להפסד לא מיחזי כריבית כל כך, אבל הכא אף על גב שמקבל עליו אחריות דברד וקרח וגשמים, הואיל וניכר התוספות הרבה בדמים מרובים מיחזי כריבית. ועוד דהתם אין רגילות לזלול בשביל המתנה שאינם אלא יום או יומים, לכן מותר כשמקבל עליו שכר והפסד שכך יכול להפסיד כמו להשתכר, הלכך אפילו ימצא יותר מן הדמים שנתן לא הוי אגר נטר. אבל פרדסים שקונין בעוד שהוא בוסר, ומשום הקדמת המעות עד הבציר שהוא זמן רב אוזיל גביה, מיחזי טפי כאגר נטר, ואף על גב דהתם נמי זימנין דאית בהו תיזיהא כגון ברד או קרח או גשמים ומפסיד

הכל, לא חיישי אינשי להכי דלא שכיח הוא. ואף על גב דגבי משכנתא דסורא אין מקפדין אפילו לזמן רב ואפילו לשנים הרבה, שאני התם דנקנה לו הקרקע מעכשיו לקמה ולמשטח בה פירי ולהעמיד בה בהמותיו וכל תשמיש שירצה, אבל פרדיסא אינו מוכר לו אלא הפירות בלבד לכשיגדילו, ובין כך ובין כך אינו זוכה בכלום אלא הוו המעות כמו הלואה גביה ומחזי טפי כריבית. ועוד יש לחלק בין פרדס לכולם, דשאני פרדיסים שצריך עוד המוכר לעבוד ולטרוח בה הרבה בעבודת הכרם וזה עושה הכל לטובת הלוקח ומיחזי יותר כריבית מבכולם [לבוש סימן קע"ג].

וכן המקדים מעות לבעל כרם על השריגים ועל הזמורות לכשיכרתו שהם ביוקר, והוא קונה אותם עכשיו בזול ומקדים המעות וממתין עד שיבשו ויכרתו, אסור, אלא אם כן היפך בהם בעודם מחוברים להתעסק בעבודתם ולקנות אותם, שאז הוי כקונה אילן לזמורותיו ומותר. ומותר לקנות עגל בזול ולהניחו ביד המוכר עד שיגדל שאם ימות או יכחוש הוא ברשות לוקח, מפני שהמיתה והכחשה מצויין וקאי בקרוב להפסד כבשכר.

וכן שומרי השדות שהם שומרי הקמה עד הקציר ובעלי השדה חייבים ליתן שכירותן מיד אחר הקציר, אסור להוסיף להם בשכרם כדי שימתינו אחר הדישה ומירווח דהוי אגר נטר, אלא אם כן יסייעו גם כן להדש ולהבר, שאז מושכת פעולת שכירותם עד כלות הגרון ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף, לכך מן הדין אין צריכין לתת להם גם שכר השמירה עד לבסוף ואין כאן שכר המתנה.

דף ע"ג ע"ב

השתא כדיניהם עבדינן לך, כל אימת דלא מסלקי בזוזי לא שקיל אגר ביתא, אנא נמי לא שקילנא מינד אגר ביתא עד דמסלקנא לך בזוזי.

וההלכה [סימן קע"ב], גוי שמשכן בית או שדה לישראל, והישראל המלוה דר בו או אוכל פירות, ואחר כך הלך הגוי ומכרה לישראל אחר, אין הישראל הראשון צריך להעלות שכר לישראל השני שקנאה מהגוי, אלא דר בתוכו בחינם עד שיתן לו הגוי מעותיו, ואין זו ריבית שדר בבית זה שהלוה עליו חנם והוא של ישראל, שהרי אין הישראל חייב לו כלום אלא הגוי, ואם הישראל הקונה ממתין לגוי ואינו כופה את הגוי לפדותו מאי איכפת לו לישראל המלוה, בזה אין הישראל בעל חוב שלו. ואפילו היה מוטל על הישראל הקונה לפדות הבית אינו צריך להעלות לו שכר, דכיון שבא מכח הגוי ובדיניהם הרי הוא כמכור לו עד שיהא נפרע, לא יפה כוחו מכח הגוי, וכשפודה אותו הרי המלוה כחוזר ומוכרו לו.

אמר ליה אינהו נמי, אחמרא קא יהבי, אחלא לא קא יהבי. מעיקרא דחמרא חמרא, דחלא חלא, ההיא שעתא הוא דקמבחרי.

[סימן קע"ג] מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין טוב בניסן, ולא חשיב ריבית מה שהמוכר מקבל עליו האחריות דחלא או דחמרא, שהוא יעמיד לו יין טוב ואם יחמיץ יהא באחריותו, וזה מקבל עליו בשביל הקדמת המעות. וטעמא משום דקים להו לרבנן שכל יין שבסופו טוב גם תחלתו היה יין, וכל שמחמיץ לבסוף גם מתחלת עשייתו היה חומץ והיתה קלקולו בתוכו, אלא שלא הורגש בעודו תירוש מחמת מתיקותו, וזה לא היה יכול לברור הטובים מן הרעים ועכשיו שנתגלה הוא בורר לו יינו שקנה, אם ימצאנו טוב מקחו קיים ואם ימצאנו רע אין זה מקחו שקנה, כי הוא לא נתן מעות רק איין לא אחומץ, ואם כן כשהחמיץ בסוף נודע למפרע שמקח טעות היה, וחייב זה להחזיר לו מעותיו או להעמיד לו יין טוב כמו שהתנה.

ומטעם זה מותר להקדים גם כן מעות אפילו על חבית ידועה של יין, ולהתנות עם המוכר שאם יזול או יתיקר עד זמן מכירת היין יהיה ברשות הלוקח ואם יחמיץ יהיה באחריות המוכר, לא שנא משכו הלוקח לרשותו לא שנא לא משכו אלא הניחו ברשות המוכר, שמה שמקבל עליו המוכר אחריות החומץ אין זה משום הקדמת המעות

אלא משום תנאו, וכיון שהחמיץ נתגלה למפרע שחבית זה היה חומץ מעיקרו אלא שלא הורגש עד עכשיו, ובמה שקיבל עליו הלוקח אחריות הזול הרי קאי קרוב להפסד כמו לשכר. אבל אם לא קבל עליו הלוקח אחריות הזול הרי זה אסור אפילו משכן הלוקח לרשותו, שבשביל הקדמת המעות קבל עליו המוכר אחריות הזול והלוקח קאי קרוב לשכר ורחוק להפסד.

רבינא הוה יהיב זוזי לבני אקרא דשנוותא ושפכי ליה טפי כופיתא. אתא לקמיה דרב אשי, אמר ליה מי שרי, אמר ליה אין, אחולי הוא דקא מחלי גבך.

[סימן ק"ס] וטעם ההיתר, דעיקר איסור הריבית שהקפידה עליו התורה אינו אלא בהלואה, שכן משמע כספך לא תתן בנשך הלואה משמע, ודוקא כשקוצץ עמו בשעת ההלואה, מדכתיב לא תתן, משמע אשעת נתינת הכסף קפיד רחמנא. אמנם משום חומרות איסור הריבית אסרו חז"ל בכל מיני אופנים, ודוקא שבאו לידו המעות מתחלה דרך הלואה, אבל אם דרך מקח וממכר באו לידו ואחר כך הוסיף לו בחזרת המעות לא אסרוהו, דהוי ליה כחוזר וקונה ממנו.

אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא. ולרב אשי מאי שנא מהא דתנן: אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא.

כלל דיני אסמכתא יבוארו אי"ה בדף הבא.